1

Масса а мехкашкара пролетареш, вlашагlкхета!

СЕРДАЛО

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-Гlалгlайн обкома, Нохч-Гlалгlайн АССР Лакхехьарча Советан Министрий Советан орган

(«СВЕТ»). Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР

Газета арадуьлу 1923 шера дениз ◆ ШОАТТА, 21 октябрь, 1972 шу ◆ № 127 (5233) Мах 2 кап.

ДАИМ ДАХА А ДАХАЛДА, ТОА А ЛУЛДА ДОХАРГДОАЦА СССР ХАЛКЪИЙ ВЕЖАРАШХА ДОЛА ДОТТАГlАЛ—КПСС ЛЕНИНСКИ КЪАМИЙ ПОЛИТИКАНА КАРАГlДАЬННА СИЙЛАХЬ-ДОККХА ХlАМА!

(Сийлахь - Доккхачу Октябрьски социалистически революцин 55 шу дизаре хетадьна КПСС ЦК Тlадехкамашкара).

СИЙЛАХЬ-ДОККХА ВОШАЛ

Тергаехьвачаш латт Советски Социалистически Республикий Союз хьалхи Нохч-Гlалгlайчен ветlамаш къайлана бошка дина цlайш. Уж сийлахь-доккха вошал доьча халкъий цlейш гаргагlа ма ихача мехка патриотически уйла кхы а чlогlагlа ойлу, лакхлу къахьегамцара безам. КПСС XXIV-ча съезда решенеш, йисдагlча пятилетка мехкагlча шера программа кхачахаьаш вай мехка къахьегамхой коммунизм хьалъеча мехке а доаньаьна дег кхий толамаш доаккх кийтьайих сийлахьча юбилейна.

Догlавхе ялью из хьинар ва дарра гуш да вай дераргача аьхара. Халкъа хаьарча гlулакха юкъе шеркакара деагlа дакъа дагlа гlаттам ба Нохч-Гlалгlайчен къахьегамхой а. Хlара деша Грозненскара нефтаникаро дег гlоадехе хацаш хлопч промышленности юрта боахкаш доахача кердача толамех.

Дунехача шерашка вахара бlаргадайнначех вай мехка дакъа халкъаш тийшад,—йоах «Советски Социалистически Республикий Союз хьаль 50 шу дизара кийча прах» йолча КПСС ЦК сацам тlа,— шоаш Советски Социалистически Республикий Союза кхетабаларах мел донкха беркат доал, дlахо йодача хана мел йоккха тергамаш цу хьаеал. «Идейни тешам цlа хилар, марксизм-ленинизм сийлахь-йоннхача принципашта мутlахьа хилар, де паркlар цlа хиларо из а СССР халкъий доттагlалан вежарха вlашин новкъостал дирал лаад.

Вошал доача республикай къахьегамхоша бахкаш культура доьнье дакъа lалаьмате донахий толамаш вошал доача халкъаша цхьона гlулакхаш лелаярах хьакинна да. Цунца доала тешал из вай республика къахьегамхошта карагlдаьннар а.

Республике керда промышленни йоттигаш хьалъеча, кхьолачарна реконструкци еча дакъа лоац беррагача мехко, церна техникаца, балха говзал йолча кадрашца, динагlа йолча опытаца, lилма знанешца новкъостал а деш. Иштта хилар Нальчикера «Электроинструмент» яха завод, трикотажни фабрика, Грозняра химически комбинат хьалъеш а цига болх бе кадраш кийчъеш а. Хlаьта ... оргlанна ГрозНИИ, «Гипрогрознефть» lилма-техникан институ... уттаьлча проектех мехка дукхача йоттигашка хьалъе... даьтта чакхдоаха установкаш, грозненски lилмакоша хьалъе катализаторех пайде эц мехкадьтта чакхдоаккхача вай Даь-мехка дукхача заводаш.

Тахан а къьга гуш а Орджоникидзе, Махачкала, Нальчика, Грозне къахьегамхошта юкъера социалистически яхь. Доккха доттагlаш де Грознерча «Красный молот», Махачкаларча М. Гаджиева цlерагlча заводий, «Электроприбор», «Дагэлектромаш», Н. Анисимова цlерагlчен «Сепаратор» яхачен заводий коллективашта юкъе. Шоай балха толамаш, кийлуш доал кхачамбоацараш вlашин довзийтаэ, эшача гlо деш леладу цар шоай доттагlал. Цар лелаеча социалистически яхь хьалхара йоттигашка гlертилган гlо-новкъостал доага вlашин дикка тарлуш да. Де паркlача юкъарча гlулакхага кхачара шоай низам вlашагlтох цар.

Из тайпа доттагlали кийслу кхачамбоацараш шоайла гучаяьа дувцарш довлаш а цу предприятий коллективоша хlара шера вlашин аьг йола проверкаш.

Дагестана мохк аьгача хана новкъостал де оарцагlа баьлар оргагlча республикай къахьегамхой ванна Нохч-Гlалгlайчен къахьегамхой а. Цига къьгта гучадаьлар интернационализмах доалахьа боахатех цаl.

Вошаеха новкъостал дера кийча хилар гу вайна шоашта ноаш овшо а эзлача цlий дlадала советски нах больницашка ахарца, хи чура, цlера юкъера саг веннхар духьа шоаш ца кхабеш уж хиларца.

Уж коллективни вашалаш йолаш нах хьалихаьара боккха лерагlам болаш а коллектив. Аьхха коллективе боаз сага доттагlаи, вошала ниl. Цудухьа партийни, комсомольски, профсоюзни организацей дехкар да вlашин паркlаш, доттагlал, вошал лелаш нах хьалкхабе. Шийна улув латтача балха паркаш кхоачаш ца яр, материалий, электроэнергь яхаш ца бар, балха хlара минутах пайда ца эцар новргдоацаш хьалкхеве вайэ коллективере хlара саг. Хала атта хьал тодаш, новкъост гlалат даргдоаца гlулакх да къана вайэ кlорашар. Боккъонца доала доттагlал новкъостах дахка гlалаташ къайлахкакьарца а доацаш уж гучахьа дlасалаш хиларца ма вай. Хlаьта коллективе дергlар вlашин хьаданена хилча гlулакхаш динагlа ма.

Доттагlал, барт болча коллектива кхераме йц цхьаккха а хала. Дьхкан сийна бахьан, коммунизм бахьан цхьана къахьегаро гаргадаьхха бл советски нах. Вlашин гlо дар, массане а йорагlа низаш тlадоеа хийташ хьинаро къахьегарца хьаяхашна латта доахараш толамца кхоачашда гlертар—из да советски коллективе вахара закон, иштта да вай советски доттагlала закон.

Цхьа дезан совнах ден Советий мехка халкъашан. Уж вlашин кхеттадаь доттагlал чlагllор дахоргдоацаш да. Из доттагlала уйла хьалиехаьа коммунистий ленински парте. Цу цхьанагlонца, интернационализма ленински идейшца ба вай доахоргдоала керда толамаш буздувла хьест.

КЪАХЬЕГАМА ВАХТЕ

Сийленца маьаьагlоргда вай СССР-ен Нохч-Гlалгlайчен автономен 50 шу дузача юбилеешта кхача дешзах къахьегаш ба «Нефтегазпромавтоматика» СПКБ производственни объединене опытно - экспериментальни завода болхлой. Цар шоай чурча товонех безза пайда эц, кудухьа дегара денга дикагlа хул цар доаха толамаш. Ноябрь шоалагlча ах бетта чотех къахьегаш ба уж.

Завода коллективо арахец тlешлой организацешта чlогlагlа оашаш йола автоматикан телемеханикан приборашк соедстваши. Цуе продукци вай мехка дlаккхьечe ца lеш дешзол арахьарча мехкашка а дlакхоач. Ер шу доладелча деш планал совгlа арахийцар а хийца цо ехий 106 эзар сома мехьа продукци. Къахьегама ошсарле лакхьара заданеш 21,4 процент тlехкхоачашьйй. Арахецача продукцеи дlабода мах-закьегlа лаьрхlачул 23,9 процент лохберах планагlа лаьрхlачул совгlа пачхьалкхеина баь пайда 219 эзар сом да.

Социалистически яхье хьалха латт цига коммунист Сапентьев Виктор Васильевич керте латтача электронни монтаж еча участка коллектив. Цо итт бетта план 115,3 процент кхоачаш а еш, хlаналехьа планал совгlа арахийцай 27,6 эзар сома мехьа продукци. Новкъосташта хьокхам телаш къахьегаш ба цига токарь Демонов Георгий, слесараш Бочаров Николай, Колесников Владимир, гальваникаш Кашап Наталья, Воробьева Полина, кхыбараш. Сменин нормаш 150—160 процент кхоачашъю цар.

* * *

Сийлахь - йоккхача Октябрьски революце 55 шу дузача цlей сийна КПСС ЦК даь Тlадехкамаш хоз оаьза хиина хьал а лаьца шийх хьинар айдаь къахьег «Грознефтегаз» производственни управлене газовикий коллектив. Цу управлене цехашта юкъе яьржача социалистически яхье хьалха латт Коробкин Владимир Павлович керте латтача цхьоалагlча цеха коллектив. Производственни мошностех, оборудованех, технологически установках безза пайда эцаш, мехкдаьтта, газ чакхьяхара технологи эргахдарах чакхйоахача газах дукхагlа бензин хьакъестаде вlаштlехьдоал. Ер шу доладелча деш цеха коллективо планал совгlа арахийцал 3500 тонн бензин.

Хьинаре къахьегаоца белгальянна а машинисташ Сальникова Нина Ивановна, Черепко Валентина Гордеевна керте латта сменаш.

Г. ЛУКЬЯНОВ.

Юкъера школа чакх а яьккха юкхьанца шийх къахьегама биографи Назранерча «Электроинструмент» заводе дlайолайр Кантышев Махьмада. Шийна дукхаезача токаря професси заводе цlи хезача къаьнарча болхлочунгара Аушев Хьусеннагара lомаьй цо. Ер биьлагlа бутт ба втулкаш еча станока тlа ше болх бу.

СУРТА ТlА: втулкаш еча кердача станока тlа болх беш воалл Кантышев Махьмад.

Т. АРЧАКОВА сурт.

ПЯТИЛЕТКА: ШОЛЛАГlА ШУ

МЕХАНИЗАТОРАШ ЯЛАТ ДlАДУВЧА

Дика кхоачашду кхашкара балхаш тlа «Ингушский» совхоза ерригача отделеней механизатороша.

Планагlа 6300 гектара тlа гурахь дуи ялаташ дlаде дезаш дар тхо.

Хlаьта 18 октябре кхаччалца ялаташ дlадийнача участкех 6 100 гектар хилар. 6 тракторни бригада я совхоза кхашка балхаш деш. Дезача цlей сийна социалистически яхь а ланна къахьег цар. Яхье хьалхле лелаю коммуниста Коригов Хьасана кулгалдеча пхелагlча бригадас. Цу бригада трактористаша Фаргиев Махьмадеи Коригов Султанеи «Беларусь» яхача агрегаташца 13 гектар норма йолча 20—22 гектара тlа ялаташ дlадув сменагlа.

И. ГАНДАЛОЕВ.

БАЛХА ТlА КА ЙОАЛ!

Сихек дикен ду кхашкара балхаш Урус-Мартана района «Горец» совхоза къахьегамхоша. Планагlа 3050 гектара тlа дlаде дезаш да ялаташ, 2400 гектара тlа дlадийна дьнинна уж хlанале.

Минеральни органически удобренешца хьаьнгаь ла дергга лаьттащ.

Къаьстта дика къахьег механизатороша Бетильгереев Саид-Але, Джамбулатов lаддал-Вохlапа, Амаев Нохчочо. Сискагlа 30—35 гектара тlа ялаташ дlадув царех хlаране, норма 27 гектар я.

Уж балхаш цхьан комплексах ду совхозе. Сухалбаь шекара свекла чуэцаш латт совхозе. Цхьайолча участкашкара 330 центнер йоал из хlара гектара гlара. Хlаьта планагlа чуэца лаьрхlар 190 центнер я. 17 октябре кхаччалца пачхьалкхенга 7 эзар тонн шекара свекла дlаенна яьнна совхоз.

С. МУКАЕВ, совхоза хераттера агроном.

ХУРГБОЛЧА ХЬУВКЪАМА

Тракторий моторий тата дижаш Сунженски района «Путь к коммунизму» колхоза кхашкара укх деношка.

3400 гектара тlа тайп-тайпара ялаташ дlадийна баьнниб цу колхоза механизатороша. Пхиь тракторни бригада я колхоза кхашка балхаш деш. Бригадашта юкъе яьржача социалистически яхье хьалхле лелаю коммуниста Козлов Виктора кулгалдеча 4-ча бригадас 1000 гектара тlа ялаташ дlадийна яьнна из бригада. Иштта дика къахьег Стрельников Михаила кулгалдеча бригадас а.

Зябе лаьрхlа 2000 гектар лаьтта ахка яьнна колхоз.

Б. ЭСМУРЗИЕВ.

ЕЧА ЙОАКХОНГА ХЬЕЖЖА

Гудермеса района хьагlар довккха «Новогрозненский» совхоз къона боахам ба. Итт шу хьалха вlашагlбеллаб из. Совхоза производства кертера дакъа кийсаш кхерон чхьегlар доккхара да. Совхозе дижи болх беш чхьегlар довккха завод я. Цу заводо комсаш кхеерон дика пайла бу боахама экономикана. Совхоза лоархlаме йолча отраслех шоллагlа яр хьайбаш лелаяр я.

860 бежан а долаш цхьа шурий - товарни ферма я совхозе. Дукхача хана района кхыча фермашта юкъе тlехьюсаш яр из. Кlезига яр йоаккха шура, лоха яр цун кьоалил, иштта кlезига дар доахана тlакхета дулх а. Цудухьа лакха дар хьайбай продукции яккхога дlадодар. Боахама ше мало пайда бацар шурий - товарни ферма. Цхьабакъда тlехь - тlехьагlа чlоагlлуш хlанз дика боахам хиннаб совхоза шурий - товарни фермах.

Дlадаха lа юртбоахама производства геттара кхоа дилар. Къаьстта чlоагlа lаткъар шун шелал хьайбаш лелаяра. lай доахан чусоцадаь лоатталара лерттlа кийчо ца яьча боахамашка ... гаш хулаш дукха хьайбаш юкъеводийлар, геттара лохъелар хьайбай продукци а. Цхьабакъда lан замала дика кийчо яь хиннара фермашка ше ца хулаш lангара лаьхар хьайбаш. Лерттlа кийчо кьар доахан чусоцадаь лоатталара «Новогрозненский» совхоза шурий - товарни ферма коллектива а. Цхьабакъда, цхьа кийчо ярах довлаш доцар гlулакх. Шелало дагlйоаца халонаш уттайора ферма къахьегамхошта хьалхашка. Хlаьта а кхаь хьинар кхо ца деш къа а хьегаш моллагlа хало толамца эшайора хьайбаш лелаярий коллективо. Хlаьта хьийга къа зехьа довзар. Дика lангара лаьхар доахан. Уж lангара дааьга хьежжа хилар царъ продукци а.

Укх шера планагlа хlара кхоабача lаттагара юкъера лаьрхlача 2049 килограмм шура яккха езаш бар шурий - товарни ферма къахьегамхой. Хlанз из план кхоачашье гарга ба уж. Ийс бетта хlара кхоабача lаттагара юкъера лаьрхlача 1984 килограмм шура яьккхай доаркаша. Хlаьта пачхьалкхенга планагlа шера 560 тонн йоккха езача ийс бетта 480 тонн шура еккай.

Дика толамаш доах дулха лаьрхlа хьайбаш лелаеча бежа lуша а. Дийнахьа буси юкъера лаьрхlача 556 грамм дулх тlакхетийт цар хlара хьайбана. Цу гlулакхо торо хилийтай пачхьалкхенга дулх доккхара шера план хана дукха хьалха кхоачашье. Хlанзале шера планал совгlа дукха дене а ши тонн дулх лехнал совхоза хьайбаш лелалераша.

Ма толам ши шегlа хьахинабац. Дукха низ дlабала бийзар коллектива цу толамга кхачалехь.

Дика вlаштlехьбаьккхаб ферме къахьегамхой болх. Лаьрхlа оттаьча графикагlа ха тlехьа ца йоалийташ кхоаб. дерт. доаждау доахан. Ферме массе хана хул хьайбай продукци лаккхара. шура. дулх алсамдаккхара хиланза доргдоаца дика тайп-тайпара могlжен доагъарш. Цу гlулакхо торо хулийт доахана продуктивность лаккхара дикагlа йолча тайпара ралион оттае.

Лерттlа дlаоттабаьб ферме зоотехнически ветеринарни болх. Кlезигагlа цамогаш хул доахан. Хlанз цамогаш хинна е кхидола бахьан долий юкъерадуала доахан 2 процентага дlакховчадаьа. Наггахьа мара хилац отт остбаьнна, кlезигагlа юкъерадуал lаьсий а. Ший хаппахьа къаленна, шура лохъаь доахан lула юкъера дlа а доахаш къоапачарца хуш.

Цу деригача гlулакхаша торо хилийтай «Новогрозненский» совхоза ферма рентабельноста новкъа яла. Нагахьа сенна дlадахе 1971 шу ше ца хулаш кхатхьа мара чакхдаьккхадеце, укх шера ийс бетта 27 эзар сома пайда баьб ферма коллективо. шера паргагlа пхи эзар сома пайда бе бехе.

Холлуш доахенна хьайбай продукци кхахарга дlадодар а. Иштта, нагахь санна дlадахача шера пхьа центнер шура яккхарга 17 сома 11 кепиг дlадаха даlе укх шера 16 сома 79 кепиг мара дlадахадац. Дlадахача шерашца кийслача 29 сомаш 73 кепиган йоахдейнад укх шера цхьа центнер дулх дакхдарга тlадахар а.

Хlанз боккъа тергам тlабахийта lан замахадь доахан чусоцадара кийчо еш ба ферма къахьегамхой. Хьадарьо дукха да. Ремонт а яь, чухьа дезинфекци а яь кийчъяь хьайбай помещенеш. lалашъяь 460 тонн йол, 800 тонн чl, 3200 тонн силос, 180 тонн сенаж, 240 тонн концентрированни доакъар. Аьхки дукхи балхаш долаш ферма юкхе хьатlада ха йоацаш дика доакъар хlанз цахадлаш хьатlанкхукьаш да. Цу деригача гlулакхаша торо хулийтаргъя продукци лох а ца еш хьайбаш lангара даха.

Доккхий толамаш доахаш къахьег ферме доаркашa Эдильханова Пашас, Ибрагимова Хасбикас, Масаля, Эдильханова Пашас ше лелаеча доахенгара социалистически дехкарех 2150 килограмм яккха езача ийс бетта 2200 килограмм шура яьккхай. Хlара кхоабача lаттагара кхы а 30 килограмм шура яьккхача кхоачашдерга ший социалистически дехкар Ибрагимова Хасбикас. Хlаьта хlара кхоабача lаттагара шура яккхара шера планаш кхоачашъяь дукха доаркаш я ферме.

Дика да lаьсий лелаеча Эскиева Дзамата доаха толамаш а. 40 lасилг да цо лелаеш. Хlара lасилга дийнахьа буси план 500 грамм йолча 650 грамм дулх тlакхетийт цо. Ялх-ялх бlаь грамм дулх тlакхетийт хlара lасилга дийнахьа буси lаьсий лелалераша Мукулова Вутус, Абагова Кумыкас. Дикха хьокхамаш доах шоай балха тlа бежа lуша Мулаев Салмана, Исраилов Шейх-Махьмада, Колиев Мутаин, Темирсултанов lумаора, кхычар.

СССР-а Нохч - Гlалгlайчен автономин хьаль ах бlаь шу дизаре дика совгlат да цар доаха толамаш.

Ш. ИНАРКИЕВ, зоотехник.

РСФСР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА МАССАЗАРЧА КОМИССЕШКА

Торговле, общественни кхачан, бахача наха бытовой гlулакхаш дара дешашта йолча РСФСР Лакхехьарча Совета комиссе заседани хилар 19 октябре депутата Р. Ф. Дементьевас председателал а деш.

Комиссе ладийгlар пачхьалкхен торговлей потребительски кооперацей органаша халкъе дукхагlа хоатташ дола товараш дохкига вlаштlехьдаьккхара бола балха хьакъехьа РСФСР торговле министра В. П. Шамански Роспотребсоюза правлене председателал М. И. Денисовеи яьча доклада. Цу дешех лаьца содоклад йир комиссе члена, Кировски облисполкома председатель депутата Н. И. Паунина. Цхьайолча автономни республикашка, крайшка, областашка торговли малагlча къал тlа я хьолаш хиннача депутатий кlорагlа дир це къамаьл.

Докладчикаша а содокладчика а хоам бир, РСФСР торговле министерствай Роспотребсоюзо, КПСС XXIV съезда решенеш кхоачаш а еш, укх тlеххьарча шерашка торговли дикагlа тоаль, розничнии товараш дукхагlа дохкига вlаштlехьдаьккха хилар. Чакхдоахаш да бахача наха паргlатагlа хургйола торговле методаш, массала, самообслуживани, заказий нетолайна гlолла товараш дохкар санна арахь юкъехкухьаргйола гlулакхаш. Дlахо дегlаекай торговле материально - технически база, тийшка хьы тlа а отталий торгово - технологически, подъемно-транспортни, холодильни оборудовани.

Цунца яхьана белгалдаьхар пачхьалкхени кооперативни торговле органаша дукхача йоттигашка тикайи торговли организацейи болх товбара йолча торонех кхоачам боккхаш пайда ца эцаш хилар.

Комиссе заседане къамаьлаш даьча депутаташа Н. И. Петрова, А. Ф. Марковас, Н. Н. Гусева, Л. В. Груздева, И. М. Коновалова, К. И. Сергунина РСФСР Министерства Роспотребсоюза уйла тlаоттайир торговли организацей балха тlа хlана а хувзха кхоачамбоацараш хилара. Дукхача тукашка наха эша товараш тоьац, хlана а лоха а гlулакх дара культура. Базашка долаш дола товараш дохка доацаш хилаш йола цхьайолча автономни республикашка, крайшка, областашка, хlаьга из бехкасте йоацаш гlуланх а да.

Депутаташа цlенхаштта кийтилгаша йир РСФСР Минторгай Роспотребсоюзан. йоттигашкарча дар оргганашта бахача наха дукхагlа хьашт дола товараш малагlан да дика ца хьежаваш бахача наха дукха товараш кийчъяра промышленностага заказаш дехча даша гlалаташ дараш. Дукхача торговли организацешта деагlар дикка хьажехаш арахеца товараш дукхагlа хилийтара.

Комиссе заседане къаьстта уйла тlаьхийтар бала лаьх кхаргаднашца, баьпаддаранца. сонаца lалашбара. Министерствай Роспотребсоюза могалаьж уж кийчдаран ицаран сихагlа оарцагlа а лаьнна къинаре гlулакхаш чакхдоаккхига, уж летталу йоттигаш тоаелга.

Тlаьйцача сацам тlа РСФСР Минторгай Роспотребсоюза могадаьа бахача наха дукхагlа хоаттащ дола товараш дохкига дикагlа вlаштlехьдаккхар, хlаьта промышленни министерствашта — арахецача товарий ассортимент шоръелгеи дикал лакхъелгеи. Сацам тlа иштта белгалдоаких бахача наха ду торговли гlулакхаш тоадеча юкъе къахьегамхой депутатий местнерча Советаша чlоагlагlа дакъа лоацаргдола гlулакх дангз дарг ца хилар а.

РСФСР Лакхехьарча Совета массазарча комиссе балха юкъе дакъа лаьцар СССР-ен РСФСР-ен Лакхехьарча Советий Президиумий, РСФСР Министрий Совета, СССР-ен РСФСР-ен министерствий ведомствай белхахочача белхлоша.

(ТАСС).

СОВЕТСКО-АМЕРИКАНСКИ СОГЛАШЕНЕШТА КУЛГАШ ЯЗДАР

ВАШИНГТОН, 19 октябрь. (ТАСС). 12—18 октябре Вашингтоне шоллагlа сесси хилар укх шера май бетта советски кулгалхоштеи США президентаи юкъе вlаштlехьбаьннача барттага хьежжа торговле дешашта вlашагlъеллача советско - американски комиссе.

США торговле министра П. Питерсона председателал а деш хилар сесси. Советски правительственни делегацеиа керте латтар СССР торговле министр Н. С. Патоличев.

Переговораш а аь кулгаш яздар торговлех йолча соглашенеиа, лейд-лизах йола расчеташ кийсъяра лакхехьарча соглашенеиа, вlаши дlа а хьа а кредиташ телара хьакъехьарча соглашенеиа.

Иштта кулгаш яздаь фонда наькъашка гlолла кемаш лелара цхьалолча дешех йолча соглашенеиа. Цунах лаьца переговораш яьй шинна а оагlон къаьсттана правительственни делегацеиа.

Оагlонаша хьакхайкадаь, уж еронга соглашенеш укх шера май бетта Москве КПСС ЦК Генеральни секретара Л. И. Брежневеи США президента Р. Никсонеи кулгаш яздаьча «Советски Социалистически Республикий Союзаи Америка Вlашагlкхийттача Штаташтеи юкъерча гlулакхий Ларлаш» яхача юкъарча документо ма яххара йолгах а шин оагlонна юкъера гlулакхаш чlоагlдара дакъе лоархlамеи ца дилча йоргйоацеи элемент йолгах а шоаш лог тийша хилар. Кулгаш яздаьча документацеиа ерза торонаш яьелл Советски Союзаи Вlашагlкхийттача Штаташтеи юкъера торгово - экономически бувзамаш дегlадоаладара.

Торговлех йолча соглашене тlа оттадаь, белгала аьлча, товарий импорти экспорти йолча хана таможенни обложени яра, сборашкара, кхыйолча формальностий дешашка къамаьне аьтте болашагlа йола режим оагlонаша вlашин дlа-юха телаш хилар. Иштта оттадаьд, шинна а мехка коммерчески организацештеи фирмаштеи юкъе эффективни корта бола бувзамаш тассар оагlонаша, хlара мехка ресурсаши вlаьхкача ханна лоруш бедал, оборудовани, технологи эшаргхилари тергал а деш, могадергхилар а. Соглашене тlа хьалъох кхаь шера цунна оттаьяьа хана шин мехка юкъерча торговле баран 1969 — 1971 шерашца кийсбича кlезигагlа бой а кхоаза лакхбе лоуш оагlонаш хилар.

СССР-ан США-ен юкъера торговлин экономически гlулакхаши дегlакхуьла новкъостал дара Вашингтоне СССР торговн представительствои Москве США коммерчески бюрои хоае лаьрхlад.

Барт вlаштlехьбаьннаб торговли дегlайоалара вlаши дlа а хьа а кредиташ телара хьакъехьеи кхыдола финансови дешаш, къестадара тlадерзадаь гlулакхаш чакхдахара хьакъехьеи.

Комиссе къоабалдаьд промышленни объекташ хьалъеча цхьана советско - американски гlулакхаш лелалара дешех а хlаьта иштта лиценэех, патентех, автореки бокъонех, кхычарех пайда эцара дувзадена телача налогашта йоагlаш йола проблемаш къоастайва дешаех а шоашта тетача вlа-юха дагабовлар. Белгалдаь уж дешаш комиссе лоазонел чухьа вlашагlъехкача балха группаша дlахо кийчдергдолаш лаьрхlад.

Торговле дешашта йола комиссе эргlанара (кхоалагlа) сесси 1973 шера Москве е лаьрхlад.

ХЬОКХАМ ТЕЛАРАШ

СССР-ен Нохч-Гlалгlайчен автономен юбилейшта къахьегама совгlат кийчдара яхье баьнна Грозненски «бурувтохара балхий управленера бурувлеттараш дикагlа толамаша накъавоагlа Октябрьа 55 шу дузача дезача кlейна. Яхье хьалхара йоттиг дlа ца хецаш хьайоагlа В. Ф. Мельников керте латта № 92 йолча буровой коллектив. Хlалзлехьа пятилетка кхоалагlча шера чотах дукха метраш бурув техад цо. Бетта бурув тохара сухала задани 111 процент кхоачашъяьй цо.

Иштта дика къахьегаш я бурувлетта мастер А. Г. Панов керте латтача № 38 йолча буровой коллектив а. Цо ийс бетта план 161,8 процент кхоачашъяьй. Бетта цхьан станокаца бурувтохара сухала задани диказа тlехкхоачашъяьй. Царел дукха тlехьа ца йоаш хьинаре къахьегаш а ю. Загилов, Черников, Азамов керте латта бурувдетта бригадаш.

Д. ГАБАЕВ.

ПАРТИЙНИ ВАХАР

ХIАРАНЕ ХЬИНАР АЙДЕ ДЕЗА

Отчетно-харжамийн партийни собранера

Хьалхарча, [illegible] балхо воалкалкий дидалча совхоз – техникумерчунца нийсъе йиш йолаш партийни организацеш дукха яц Наьсарен районе. Цкъаьдета, юртбоахама специалисташ кийчбара гIийлакх шоай балха юкъметтиге леладе деза цигарча коммунистий, шоллагIлета, района кхьча совхозий санна производство лелае а, начтахьалкхен планаш кхоачашъе а боахама коллектив оаргIъахл, уж доррига балхаш чакхдоахача шоай авангардни лоархIам лакха лоаттабе безаш ва цу организаце чувоагIа 36 коммунист.

Цу хьалхахьа шора [illegible] массе а, хIаьта партбюрос а баьча балха отчет хуш собрани хилар ухказа укх деношка. [illegible] коммунист хинна партийни организаце хержача штабе Барахоев Юнсан керта а волаш. Из вар шоаш баьна балхах лаьца доклад лър а.

КIоаргга шиъ декхар довзаш, болх хоаш волча цо аь отчет коммунистий терхам тIаоташ а дарга уйла яйташ а яр.

Фу карагIдаьннад партбюрона, ерригача партийни организацена отчетни юкъа? Вай лакхехьа аьнначa тайпара, шоашта хьалхашка латта хала декхар кхоачашдеча дика ка аьннай цу боахама коммунистий, техникуме дешара процесс вIаштIехьйоаккхача а производственни хьоккхамаш доахача а.

ПланагIа 400 тонни мира ца доагIача 620 тонни кIа дIаденнад начтахьалкхенга боахамо укх шера (Iа мел шийла, аха мел дехьа хиннад хоаш ца хий), хIаца ца ишташ планал шоаза дукхагIа дIаденнад ганараш, доагIачул дукха дукхагIа дIаденнад баьцадаараш, кхьйола культураш.

Дика кийчо еш латт укхаза хьатIадоагIача шера хургйола къувкъама.

Сиха дIадуваш латт алаташ, доррига хIаца дац аьнна лаьттанш оаба аьха даьхад.

Хьалхарча шерашкарчул дикагIа вIаштIехьабаккха дIадоладаьд техникуме дешара шу.

ХIаьта а доклада тIа а пренеех къамаьл даьча коммунисташа а кIезига дийцар шоашта кхоагIдаьннача лаьца. ДукхагIа дагадоахкар царна ца деш дисараш, шоай балха тIа нийденнa кхоачамбоацараш.

РСФСР-а юртбоахама Министерства боккха теркам тIалатташ боахам ба совхоз - техникум. Из [illegible] Кавказе из цаI мара яц цу тайпара совхоз - техникум, дагIа а из керда специализированни боахам дегIабоалабара торопаш тахкарa йилдер [illegible] ха а яц. Цудухьа цох фу хул, фу беркат доал, фу тIехьале [illegible] - хьегI цун, яхаш даим из гIулакх теркалдеш. хьожам а министерство. Укх тIехьарча дийи шора шоза хиннай укхаза цу министерства совхозийтехникумий керттерча управленера комиссеи. Це гучадаьха а кхьдола а кхоачамбоацараш юстардаза, Iилмок практикен айкха вIаший юваара дIадоладаь из нерда гIулакх лакхача боарам тIа дакхара ерриге педагогически, болхой коллектив оарцагIйоахача кулаш йола ховкъарленаш, гIулакх тоадара наькъаш тахкар — из яр къамаьла керттера тема.

ЧIоагIа новкъа а хеташ юнцар коммунисташа шоай тIехьаюса ферма. Практике ухача техникума дешархошка дIахьокка хIама дац укхаза. Шура яккхара задание кхоачашъац ферма коллективо, продукцега дIабода мах лакха ба. Нагахь санна лаьтта леладеча Iилман говзал юкъейоалаьлга кIоанг - дукха хоалуш дале, хьайбаш леладоча цох лаьца дурца кхы а хьалха да. Районе тIехьаюсачарна юкъера хьалла могаш яц укхазара ферма.

Из хьал ца алар баьнааш дупаш къамаьл дир совхоз — техникума керттерча агронома Арчаков Къуройша, кхьча коммунисташа.

Шенхашта дар партийни документаш хувцара оча кийтонах дийцар а. Ерригача партийни организацена хьалхашка латта из бехктокхаме декхар кхоачашдеча хIаране лоаца дакъа, цун хьинар кхаьга хьахбоннаш [illegible] ше а, даь къамаьлаш а. Къамаьл хоастабеш бийцар коммунисташ Х. С. Кумаритов, Х. С. Ганитов, К. К. Арчаков, А. С. Ерынгов, М. Э. Мартазанов, кхьбараш. Шоашта енна партийни поручени тешаме кхоачашъеш, шоай болх дика беш [illegible] цар.

Шираш аьхар цхьацкха хIома бе довцаш, дика а во а алараха дуцарах шин боацаш лелача коммунистий а. Шоашта енна поручени лерттIа кхоачаш ца еч ба, яхаш бийцар коммунисташ Ганижеви Вардани. Партийни собранешка дукха дийцад коммунистий Латыровеи Муружевеи лен. Бхеташ бац. Партийни документаш хувцара кийчо еча хана хIаранар шиь хьинар кхы а лакхдаь болх бе деххарийла хIаьта ужлаш цох кхета" тупан бен, [illegible] ца хуйце кхоачатарош партецара аьоста беларгба [illegible].

Дукха дийцар коммунисташа шоай техникумах, дешара а кхетама а балха кийслуча кхоачамбоацарех. Тайп-тайпара баьхкаш а доахаш заиктеш ца хуташ дукха моттигаш нийсалу. ЧIахьа дешa багIа нагий мах, мехкарий де хIама довцаш [illegible]. Из кийча гIулакх дIадовккхинга дехаш цIенхашта къамаьл хиллар собране.

ДIахо йодача хана шоай кхы а чIоагIлургболаш барт вIашагIбеллар коммунисташа, болх тоабара шоай де дезараш белгалъяьхар, хьинар долча коммунистех керда бюро хержар, хьалха хинна секретарь вож. Барахоев керте а оттавеш.

М. НАРАЕВ.

ХЬАЛХА ЛАТТА ЦЕХ

[illegible] дерригa 40 саг мара вац укхаза, царех 27 слесарь а волаш. Бакъда депо из керттера цех а, хIана аьлча тедха болх ца беш сайца латта тепловозаш укхаза тоа ца дича дIахьахостаргдац, тоа дика дарга хьежка мара наькъ будуш а хургдац.

Социалистически декхараш тIа а [illegible] дIадоладир цу цехо вокхштаро юбилейни шу.

— Укх шера цхьаккха а бутт дIабахабец тха план тIехьхоачаш ца еш — йоах цеха начальника мастера Макаренко Алексей Андреевича. — ХIара бетта пхе тепловоза йиза подъемни ялх тепловоза йоккха периодически ремонт е езаш а тха план. Из оаха кхоачашъю, хIаьта сентябрь бетта 11 тепловоза метта 12 тепловоза ремонт яьй. Из тха керттера болх ба. Цул совгIа кхы балхаш а да тха. Уж а дIаьдърхIача цехо 9 бетта план 120 процент кхоачашъяьй. Кхы лаьгIагIа лелац гIулакхаш укх бетта а...

Дика чакхдаьккхар цеха коллективо питилетка [illegible] шу а. Къахьегама толамаш дахараш [illegible] Грозненски отделено карара кара тела шIе байраки [illegible] цунна. ХIаьта бархIагIча пятилетка задани 120 процент кхоачашдир цеха болхлоша. Орденаш медалаш еллар хьалха латтача болхлошта.

Цехе кIезига кораллгба коммунистически къахьегама удорникаш бола болхлой. ХIанз а боаъ боаъ карабераббанза а опыт болаш а болча къонача слесарашкара дIахйинача [illegible] хIана бац аьнна из цIи доаьаш ба. ХIаьта [illegible] хьайадача цеха коллективо къонсам лоаттабу коммунистически къахьегама бригада цIи яккхара тIехьа.

Белгалбаьнна дукхача шерашка дика болх беш хьабоагIа къаьна болхлой бола слесараш Ю. Н. Чегунов, А. А. Лобазов, Удубаев Хьамид, малар Атцаева Тамара, кхыбараш.

— Шеко яц тха цеха коллектив СССР-и Нохч - ГIалгIайчен автономи хьаь 50 шу дизара доккхийча производственни толамашца вакъагIоргхилар, хIаьта шера шийи хана хьалха кхоачашъергхилар а, — аьлар Макаренкос.

Ю. ЧАХКИЕВ.

ГАЗЕТАШТЕИ ЖУРНАЛАШТЕИ ЯЗЛУ

Дуари дувхари санна хилалза даргдоаца хIама а хиина дIаэттад советски наха газеташ журналаши. Хала да хIинз уж це доагIаш дола цIа лаха.

Из дика кхета а деш, болхлой шоай ханнахьа язбалара дика нопкъостал ду Грозненски макаронни фабрика общественницае Бущенко Надежда Петровнас.

Дукха ба фабрике шиш а, кхьъ а, кхы дукхагIча а изданешта язбенна болхлой. Масала, Есикова Лидия, Владимировна аьнннай «Грозненский рабочий», «Правда» газеташ, «Здоровье», «Работница» яха журналаш ухаргдолаш, Орехова Татьяна. Васильевни «Грозненский рабочий», «Труд», «Здоровье», «Юность», «Советский экран», «Коммунист» ухаргдолаш язьеннай.

Ю ЮСУПОВ.

СССР ХЬАЯЬ 50 ШУ ДИЗАРГА

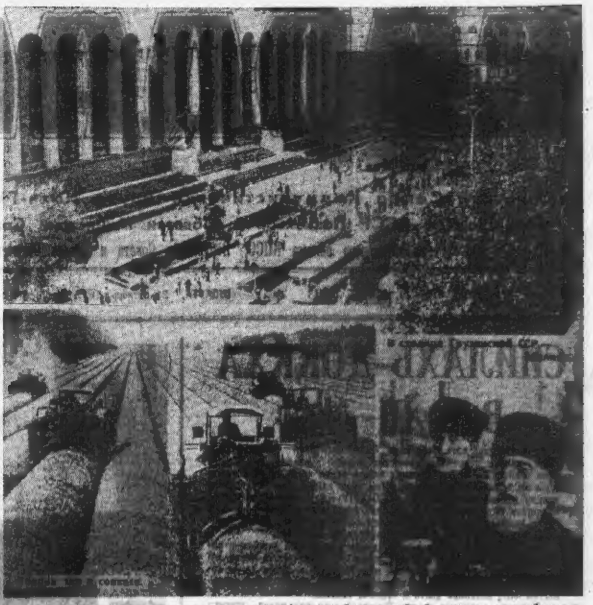

Материальни средствашш низаши тIагулдаро, советски халкъаша цю-шоавиче болча аьттон дукха доацаш вIаши новкъостал деш хиларо йиш хилийтай ерригача республикашка чIоагIагIа дегIаена промышленность хьее а боккха механизированни юрта боахам бале а.

ЭНЕРГЕТИКАШТА ДИКЕИ ДАРЕГIЕИ ПРОДУКЦИ

Грозненски электромеханически заводе арахена комплектни трансформаторни подстанцеш, СЦУ яха силеви распределительни шкафаш, протяжни дьшкаш, специальш, кхьйола продукци вай мехкарча энергетикашта яйа ца Iаш довзол арахьарча дукхача мехкашкарча энергетикашта а йовзаш я. Из чIоагIа хоатташ дика дIаэцаши я Афганистане, Вьетнаме, кхьча мехкашка. Цар хьешташ дива кхоачашдара, СССР-ах Нохч-ГIалгIайчен автономен ах бIаь шу дузача юбилеяшта сийленца вакъабахара хьнило кхо ца дейкъалхеr укх шера завода болхлоша. Цунга хьежжа дика да цар доаха толамаш а.

Продукцена реализаци яра ийс бетта план 104,3 процент кхоачашъяьй цар, планагIа лаьрхIа чух совгIа маьхал хьаккхай 210 эзар сома маьхa кийча продукци, хIаьта задания совгIа арадийца тоьарни продукци 156 эзар сом мах болаш я. Къахьегама овсарло лакхъяра задани 104,2 процент кхоачашъяьй завода коллективо, хIаьта соахка хьалхарча ийс бетта хиначул 10,9 процент лакхъеннай ю. Укх бетта а лохдалийтац цо шиь производственни хьокхамаш. ХIанзлехьа дукха хIама ца ишаш итт бетта план кхоачашъяьй.

Шиъ шегIа хьахиинадац уж толамаш. Цун керттерлар да завода культалхоша, партийни профсоюзни организацешa къахьетам кхетамца вIаштIехьбаккхар. Заводе цехашта юкъе шерра социалистически яхь йоаржаьй цар, яхь баьнарасе дьахча толамей хIара бетта итоташ ю. Яхь хьалхара моттиг а хьожаеш карара карара тела цIе байраки ахчан премиий производственни технико-экономически хьокхамаш юстара дикагIа долча цеха коллективна. Цул совгIа къахьегамен производственни дисциплина толхаш, арахецача продукцена юкъе брак нийсъяла йита, производстве хатар хилийта моттиг нийсъялийта йиш яц хьалхара моттиг хьожаеча цехе. Иштачарех а йолаш социалистически яхье хьалха латтачарех цаI я Текучев Владимир Андреевич керте латтача электроконструкце цеха коллектив. Цхьанне учетък яц цига проектни мощностагIа болх ца беш. Завода шийн сах цу цехах, хIана аьлча кхыча нагахьа мел кийчой дийтаьш вIаьштаргIа а ехча кийча продукци арахийца я ю. Цун бола боарамагIа дIабахарах тийша ца завода коллективо шийн [illegible] кхоачашъяр. Из дика кхета а [illegible] хьинар кхо ца деш къахьегача цеха коллективо кхиэннехьа толамаш кхоачашъяьй товарни продукци арахецара итт бетта план.

Къахьегама овсарле лакхъяра дакъа а дукха мероприятеш чакхйоах цехе. Начтахьалкхени шараш соьмаш ийла а беш дукха реконструкцеши прадлленешни производствена [illegible] цар укх шера. Дукха ца таьш цига реконструкци а лераI сиявыш шкафаш вIаьштагIъехкача участкаш, цул совгIа хIана цига оттае йоалъйей механизированни полуавтоматически лини. Цу балхаша торе хулийтаргья къахьегама овсарлаш арахецача продукце дикала дакъе лакхье.

Укх шера цхьаккха рекламаци кхьачаьч цеха коллективага арахецна продукци во я аьнна. Из а кхьа бахьен лоацаш дац. Арахеца продукцин дикагIа хилийтара дукха балхаш ду цар. ХIара кIира цхьа продукцие дикала де хул. Цига дуаш арахеца продукции дикагIа хилийтара даькъе карагIдиинарш, цу балха тIа нийсденна кхоачамбоацараш. Уж дIалахара де лемаш белгал а доаха ханнахьа уш чакхдехийт. Цхьакха брак йоацаш продукцие арa я хенаш кхетта хьинар тIехьетаргш из слесарь-ремонтиг Латаш Константин, малараш Лапасова Асет, Мактиева Зайнаб, электрослесарь Ремченко Женя, электросварщик Терексин Виталий, кхыбараш. Юкъара лаьрхIача хIара оагIагIа [illegible] 125—130 процент кхоачашъю царе хIаране.

Б. ДОТМАРЗИЕВ.

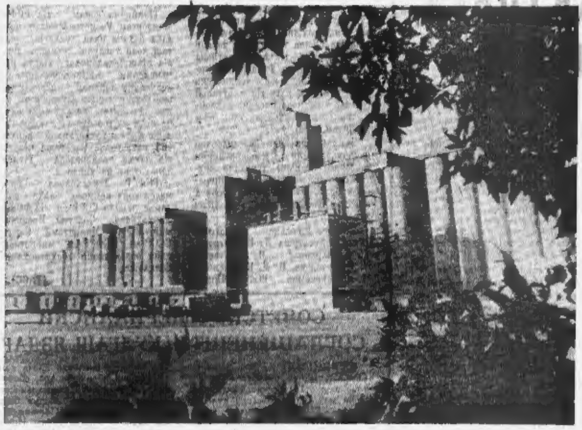

Машинаш да голешцш хаж-хашахьен алат дIайц сурта тIарча Кустанайски областа Ленина совхозах леладча ялатапродуктай комбинате. Дийнахьи буен 10 эзар тонни алат дIачувц укхаза.

Д. Карачуна сурт. ТАСС фотохроника.

СПЕЦИАЛИСТА ХЬЕХАМАШ

ЮРТБОАХАМА ПРОДУКТАШ ДУКХАГIА КИЙЧЪЯР — КЕРТТЕРА ДЕКХАР

КПСС ЦК мольски (1970 ш.) Пленума а XXIV съезда а решенешка къьстта белгалдоаккх, бахача наха юрта боахама продукташца биаза кхоачамбара уж дукхагIа йоахийта дIахо а вай мехка керттерча боахамен политически декхарех цаI долаш дусаш хилар.

ХIанзарча вай къалашка хьайбай продукташ яхара планаш толаме кхоачашъйора тоосиаш йолаш ба юрта боахама къахьегамхой.

Доккхийн Iалааьмате бехктокхамен декхараш латт республикерча хьайбаш леладерашта хьалхашка укх 9-ча питилетке. Уж кхоачашдара укх шерре а 34,6 эзар тонн дулх, 114,4 эзар тонн шура, 3,6 эзар тонн тха дакхха, 88 млн. фуъ гулде деза Нохч - ГIалгIайчен.

Укх шера юкъера лаьрхIача хIара 100 Iатта тIехьа 85 Iаса, хIара 100 жлйна тIехьа 100 Iаьхар, цхьан мана хьаькхийна тIехьа 15 курск хьалккее. хIара кхоабача Iаттагара 2200 килограмм шура яккха, хIара яхкача котама тIехьара 150 фуъ гулде, хIара устагIанна тIера 4,5 килограмм тха даккха лаьрхIад республике.

Белгаллаккха доагIа, республика къахьегамхоша белгалара толамаш даьха хилар. Масела, 1971 шера 1 январе хиннарашца нийсдича республика колхозашкен совхозашкен 1972 шера 1 январе дар: доахан 104 процент, цу даьккъе деттараш — 103, хьакхарч — 100,8, жаи гаьзарийн 102, котIарa оалхазараш — 113 процент.

1971 шу бIарча хьайцача дийбад массе тайпара хьайбаши котIара оалхазараши. Дика толамаш даьхид Наурски района боахамаша: 1971 шера 100 Iатта тIехьа 91 Iасилг хьалкхедаьд, 1970 шерапа нийсдича хьоккхамаш тоадаьд Ведана района боахамаша 75—93 Iасилг. Шелковской района боахамашa 83 — 85 Iаса хьалкхедаьд. 1972 шера соахка цу ханаца нийсдича дукхагIа хиннад: доахан — 6,3 эзар, хьаькхарч — 4,8 эзар, котIара оалхазараш — 81,2 эзар. 1972 шера хьалхарча ялх бетта доахана продуктивность огара дукхагIа лаккъьй совхозаша: «Победа», «Родина», «Юбилейный» колхозаше: «Наурски района «Красное знамя» Шелковской района «Красный пахарь».

Цунца цхьана укх шера хьалхарча ялх бетта планал совгIа ийцар а тIехьа лаьрхIача начтахьалкхенга дулх доахара план кхоачашъяьц Грозненски, Наьсарен, Сунженски, Надтеречни, Шаьла районаша: шура йоахара план — Сунженски, Ачхой - Мартана, Грозненски районаша: фуаш доахара план Сунженски района.

ХIана хьайбашта Iан кийчо еш а республикера боахамаш.

Белгаллаккха доагIа, вай республикерча дукхача боахамашка Iан заиелахь доаций антисанитарни хьалашка леладеш хилар. Хан-ханналахь яхо арадахац, яйнаш бIеха а чусийта а ва. КIалхьарцав нагахь хилац. Цу тайпарча хьал тIа да Ножай-Юрта, Ведана, Советски Шаьла, Гудермеса, Ачхой - Мартана, Наьсарен районий боахамашкара хьайбаш.

Из долла хIама теркал а деш, са безам бар хьайбай продукташ дукхагIа яхара йолча тоновехи цу гIулакхна лоаохIаме йолча правилехи кIезиг - дукха дувца.

ХЬАЙБАЙ ЦIОКА ЦIЕНА ЛЕЛАДАР

Хьайбай цIока цIена леладеш хилча, уж унахцIена хул, цар органиам зуламеча Iоаткъама дикагIа духьалъотталу, хьайбай продуктивность лакхлу, хьайбагарча хьалага хьежжа хул цIека унахцIенал а, хIаьта цун могаопал цIока эйп доацаш хиларах тийшш я.

Хьайбай чо гIетта хилча ка мара дезаш цIока унахцIена доацилген организм воча хьал тIа йолген. Шаьра, бижа чо хилча — из хьайбай цIокен организми унахцIена хилар да. ЦIенен хьацара железийи новкъосталца дегIацарча йIоркела боарим яйсбу хьайбаш. Салоахилга а пхьадолча дакъе цIекаши хувзаденна да. ЦIока човхадаь хилча цIий даьлени лакхлу, дего бу болх эгIайу. кIоарттел каст-кастен садахарв Iоаткъам бу. ДегI чIоагIа хье а хьувш, йовлакхаца обтоавк бича пхьидий кIаьдъялар дIайовл.

Iан заиелахь хьайбаш чусопадаьча е болх беш долча хена цIока бIехлу пап. Доми мIаци чуюж хобаденнача цIока юкъе, Цар дика аьттув боаккх арахьара хIеттадуча микроорганизмай. Цар бача IоаткъамагIа органически веществаш йоарда а душ йоххаенача хIамаш хьаж ух. Цийх дIахкега а цу тайпара ерригa организм эпдъякка а тарлу микробаша.

Хьайбаш цIендеш херхи щеткеи хул. Цхьа саг хьежача доахнина шоашта къьстта леладу херхи щеткеи, шоай номераш тIалаттача яшкалашка лоадалеши юкъ-юкъо дезинфекци еши хила деза.

Хьайбаш цIендеча хана тоъал дукха доми микробаши хьахол царех, цудухьа отар чу доацаш, арахьа цIенде деза уж, шийлача мехах, догIах, лайх лоца а деш, хIана аьлча цу хана цIай сихха дола а лийя, цIока дахьлу.

ХЬАЙБАШ ЛУВЧАДАР

Хьайбаш лувчадеш хилча, мIаци доми дIа а баьле, цIенлу цIока, са дика доах цIеко.

Хьайбаш хIара дена лувчадеш хилча, чIоагIлу цар организм; шийлачеш йIайхачен температурацIа тейала Iомаду, шелалла хулача лазарашта духьала дикагIа оттаду хьайбаш.

Аххаьарен гурехьарен хий температура 18—20 градус йIовхал йолаш хилча дикагIа я. Кхабало 1—1,5 сахьат хьалхагIа лувчаде деза хьайбаш, корта хила ца а боллаш.

Доахан лувчадеш дола хий бух аIоагIа болаш хила деза, гIум йолаш хуле дикагIа я да. Лувчаде дугачь хана шортигача а юха цIадоелалеча хана сихача а борагIа кхвала деза хьайбаш. Лувчалаь лаьннача тIехьагIа ча гереш хьекхаш доккьаде деза. Хьанар лаьина хьайбаш лувчаде могадац, хIана аьлча цунах шелалла лазар кхета тарлу. Иштта мара лувчаде могадац, ревматизм, пекашка эмфизема яха лазараш долен дегIацара температура лакха йолен хьайбаш. Говраш лувчаеш 10—15 минута яккха мукъа лу. ЙIайкача хана дийнахь шоза: Iурен сарен. баьча балхага хьежжа лувчаяра юкъе йолийта езаш йола ха теркал а еш.

Водопровод йолаш долча боахамашка хьайбаш душе е щеткадуше оттаде могаду — хьайбаш лувчаделген цIенделген цхьан хана де йиш хургйолаш.

Хьакхарч додача хи чу Iпагахьа санна малара пайда эцаш из деце) е хувцаш хий а долаш къьстта уж лувчаяра хьалча бассейнашка лувчае я хIаьта иштта хий тIа я ухийташ душа кIел цIенъе а могаду. Сол бIехъенна маьженаш мелача хина, сапа а тохаш, йила еза.

Доахана дукхагIча дакъе цIенъе езаш хул тIехьашкахьара моттигаш, шим, кIог. Иман моттигаш ча герих а хьокхаш йокъаю, хIаьта шамара бокъабаллаьца йовлакх хьекх.

Тха цIенагIа хилийтар дукха жа леотале хьалхагIа, оцьала лувчаду. Жа дарбанна - профилактикана лувчаде могадац шерякерте йIайхачен сахьачен хана. хIаьта лувчаданза ца йовлаш хуле, ханага ца хьожаш лувчаде а мегаргда, уж лувчадеш йола почепенеш шелаьт чуйоагIаргйолаш дIа а къайла.

ХЬАЙБАШ ЛАРГАР

Ша гIулакх лаьрхIа лоаг хьайбаш: цхьа-дале, цIендеш цIека гIулакх деш аттагIа хилийтар а молкаш дикагIа дегIайа яхийтар а дукха: шурлагIа - доаь цIекаш йоахал дикагIа чакхъяллийтарш из вергIаугдьлийтарш дукха. Левгачул тIехьагIа хьажар сихдаш доша, сихагIа доккьалу из.

Цу тайпара, из болийтараш организм чIоагIъярал, унахцIенец денал долаши хилийтара новкъостал ду ларгаро. Хан-ханнахьа лоргаш дола жа дерста а онда а хул. Говрийн доахаеш бовкъаши оагIоши, вешта аьлча чо бIаьхагIа тIабуьла моттигаш мара ларгац. Массаза а яхар мо, шера цкъа йIайхача хана (бIаьстан юхье е гурахь) лорт, леогачул тIехьагIа ча гоумецa а махкашка кIоцку цIока.

ШАМАРА МАССАЖ ЯР

Шурий мяаш товкхлйтара шура цIенъяь Iоаккхала дукха шамара массаж е еза. Шура цIенъяь Iойолкхаш ца хилча шиш тайпара за хул боахама. Цхьа-дале, шура кIезигагIа хул: шоалагIа-дале шурий хьопал дьньу, хIана аьлча юхлейнсача шурийнара хьоенал 4—5-аза дукхагIа а юкхьацце йоаккхача шурйиндарчул. Шура цIенъяь Iойолкхаш ца хилча, шура чухьа йота а лийя цкм талх.

Шим кийчбеш йола массаж е еза укх тайпара: етт беттиаге хьалхагIа кIезиг - дукха шим бе тейа а беш, тIегIоала хулг а хьекхаш, хIаьта етт бийтта баьнначул тIехьагIа керттера массаж ю. Лоралуш, шим еоe чIоагIа тейа ца беш а еза массаж.

ХЬАЙБАЙ МАЦИОН

Мацион хьайбаш чусопадаьча хана хилакха чогйоацаш хIама я. Кердача фета а маьлхе а лелаш хилча дукха хIамаш чем дикагIа хул хьайбай, йоаьо дегIаш дикагIа лат, эйпаш хилийтац, цIий дикагIа лелийт, я. кх. дI.

Арадахьа доахан сайца ца а латтиш, леладе дилийта гIерта деза.

Хьайбаш мацйонaга дика деза къона долче хана деза, кIезига кIезига доахаш, дог ца дикхайтиш кIаьд ца долийташ.

Хьайбай беогаш чусопадаь латтен дукха ха ялккхачен тоаде, нийсдеш ца хилча сетте а голаш а хул. Иштта моттиг нийсъелча хьайба дийсца лелалиш, лозаду, дегI дезау, тIанкха цукаш лаьцш а деле, продуктивность лахлу цуй. Далче, фермашкара хьайбаш леладераш каст-каста хьежа беш шоаш леладеча доахана беогаш маштая, уж дIаьхдешадде йIатеда дела.

* * *

Лакхе мел дийца гIулакхаш а деш хьайбаш леладеш тахца, хьайбай боахам кхьа санна айба а дика продукца царгара дукхагIа яха а вIаштIехьдаогIа республикерча хьайбаш леладераш. Доаьхан леладеш мел барашта, республикерча боахамий култалхоштех специалистштех ха деза доахана гIулакх дикагIа деш хилча цар продуктивность лакхлуга, цхьано айлуга, унахцIена хуга.

Республикерча Iалама - климатически хьалашен хьайбаш леладара системаш йиш хуйийт вайга вай колхозашкен совхозашкен дикагIа йолча методегIа хьайбашта культурни гIулакхаш де.

Б. ДИКАЕВ,

Нохч - ГIалгIай Iилма - тохкама ветеринарни станце веккхагIйола Iилман болхло, ветеринарни Iилмай кандидат.

«СЕРДАЛО»

2-гIа оагI. 21 октябрь, 1972 шу.

ЛАЬТТАХ ДИКАГІА ПАЙДА ЭЦА

Вай Даймехь [illegible] дола руьшна да лаьтта, [illegible] лаьтта тІе, иштта бен дан [illegible] пайда боккхаш. [illegible] кхоллам лакхаргІ советски обществон, беркатечу лаьтта декхар да. ХІокха хьоьрІа, хадда, пайда боккхан лаьтта [illegible] — оьша кІира дан да юрта бахала. Иштта лоархІам боьгІалбоккхуш лаьтта Кодекса тІе, КПСС съездан Директиваш, ЦК Пленумий резолюцеш, СССР Лакхахьарча Совета Сессеш.

Лоацца, хьожаргда вай Нохч-ГІалгІай республике йиш лаьтта дийн кунах хиача пайда эца. Вай республике цхьа миллионн 930 эзар гектар лаьтта да. Цул цхьа миллион 250 эзар гектар юрта бахама предприятешта дІалуш. Оцаш 468 эзар гектар да, 780 эзар гектар дальІинардах [illegible] хьеш. 36 эзар гектара тІа сонийк колесийн боккхаш я. Юрта бахама предприятешна дІалоацача лаьттаеланал дар хІоаналгІа дикьа шера дац. Нагахьа сална Союзе гІолла кІара сага юкъера лаьрхІача цхьа гектар оцаш дола лаьтта хилача, вай республикерча хІара сага юкъера лаьрхІача 0,37 гектар мара ха ца, 2,5-аза кІезигагІа. Цудухьа оцаш дола лаьттах боккха пайда эцар кьаьстта могІа да вай республике.

Фу до деза лаьтта [illegible] боккха пайда эцара? Из дош [illegible] лоархІамерчарех, дикагІчарех иш наьх ба. Эттара кьалла кІотІаргаш бола лаьтта, дьагІенаш оаха а оалаш шерда дола юртбоахама культураш хоаш лаьтта. ШоалагІа дала, удобрешца лаьтта хьалдеш, севообороташ юкъейоалаш, хий дуллаш лаьтта беза хІара гектара хІара тубакьа хьувкьаш.

Советски Іаьдал отгача дола оалаш дола лаьтта шордара боккха бола чакхбаьккаб вай республике. Юртбоахама культураш дІалов лаьтта хьалха хинначуннда нийсдича 60 процент шерденад. Иштта 1913 шера 289 эзар гектар [illegible] лаьтта 1971 шера 476 эзар [illegible] тарага дІакхоачадаьд вай республике. Цхьан 1959 шера кІотІаргаш тІайола, кІезига пайда луш [illegible] а цхьа [illegible] а 40 эзар гектар шердир республика юртбоахама культураш дІалов лаьтта.

[illegible] дарра ала хьы а [illegible] шердаьд республике пайда лаьтта. Вай [illegible] юкъера лаьрхІача шерда [illegible] 2,5-аза дукхагІа дайна. Хьабакхда, хІара шера шера сонийк [illegible] кхаш, [illegible], культурно-бытовой гІулакхаш оахаш дола лаьттах юкъера лаьрхІача 2 эзар гектар дІакьаостайд. ХІаьта хьаьдолча бохамашка цу гІулакхашка дІакьаостаду лаьтта дукхагІа хул юртбоахама культураш [illegible], кхийбола пайда эцара хІара шера шордаш дешчул. Цунца цхьана шерагара шерага кІезига оаха дІара пайдаш дола лаьтта. ХІоназ гектара кІезига да вай республике юртбоахама культураш дІалов шерда кІорт-дукха пайда дола лаьтта.

Шерагара шерага дукхагІа хул нах, цудухьа шергь оаш хул нах беза юрташ, городаш, цхьайола мотташ. ХІаьта царна культурно-бытовой, производственни кьалаш вІашт Іехьадаха а деза. Цу гІулакха лаьтта дІа ца кьоастадеш далац. Цхьабакъда, цу гІулакхашта дІакьоастадеча лаьтта хІара гектарах ма могга дикагІа пайда эц беза. Иштта яц гІулакх доацаш, оцначух соагІа оалаш ду лаьтта доаде.

Цхьабакъда, хІана а каст-каста хул лаьтта Кодекса бокъо тохаш. Масала, дІадахача шера 1250 гектар хьара бахача нах, предприятеш, организацеш цхьаькха а бокъо а йоацаш 390 гектар [illegible] совхозаш лаьтта дІалаьца. Цох 200 гектар [illegible] боахамашка, 175 гектара тІа дІайайна юртбоахама культураш а йолаш.

Дукха лаьтта дІалу совхозашои, колхозашох предприятешта тайп-тайпара объекташ хьаьлара. Совхоз [illegible], общественна, [illegible] гІулакхашта 667 гектар лаьтта дІакьоастадаьд. Цох 16 гектар хий дукха лаьтта а долаш.

Иштта да наькъашта доалхаш, бурув тохара вай республике хІара шера дукха вышкаш уттеаш. Уж вышкаш хьаьлара йолаш йолча нормашка хьажча 2,7 гектар лаьтта мара дІалаца йиш яц. Цхьабакъда, райисполкоми [illegible], колхозашеи совхозашеи бурув тоха скважина йиллара каст-каста нормагІа доагІачул шоза-кхоза дукхагІа лаьтта лаьц. Цу тайпара [illegible] соагІа лаьтта дІалаьцаш дукха мотташ нийсу кхийола объекташ хьалъеча а. Цул соагІа промышленни организацеш дІалуча хала райисполкомаш, кхийола организацеш тьожац боахамашта юртбоахама [illegible] лаьтта [illegible] пайдане да, [illegible]. Цхьайола объект хьалъяра пайда [illegible] эшаш дола лаьтта цетарглоаш оахаш дола лаьтта ду. Цу [illegible] гІулакхашна доккха из юртбоахама культураш дІа[illegible] дола лаьттах беза пайда [illegible]. Лаьттан шие ба хьаш, [illegible] хІана доса [illegible] дІадолчаш бе [illegible] салла Далла вай [illegible].

Цхьайолча хана промышленни предприятеш беххтоххаш да йолаш, лора ца деш лоладу шоашна юкъейхе совхозашеи цхьа ха ялча юталургдолаш пайда ийба дІалуш дола лаьтта. Доагорьюза чІан материалаш, химически растворош тІамехкаш бІоаь а дийн тІехьагІа юрта бахама пайда эца йиш йоацача доалих лаьтта.

Коннесо бьвча тохкаш хьавиэкар «Малгобекнефть» НГДУ кулгалхой бехкагІа хийн нахлаьттен тІадахийта дІадалача шера «Ингушский» совхоза 616 гектар гурахьа дийна кІа доаьдекилар. Из бахьан долаш «Ингушский» совхоза 13154 сом зе хилар.

Укх тІехьарча иза шера нехкадьетта продукташ ийна хий тІалхийта дуккхача хана юртбоахама культураш кхеара пайдана доацача дайкхад МалгІабика районе 36 гектар, Сунженски районе 15 гектар, Надтеречни района «Минеральный» совхоза 30 гектар лаьтта.

Хоаш да предприятешта, организацешта, учреждешта ханна лоладе дІадеша лаьтта из ха дІаьвча лаьттан Кодексага хьожа юртбоахама культураш кхеара пайдана долаш совхозашта [illegible] юзаштон жахахачийта дезийта, Цхьабакъда, лаьтта заводара гІулакх гектара зо лел ку предприятешка, учреждешка.

ХІана [illegible] мехкадьетта да хул йиса 150 [illegible] я республике. Цар дІалоац 690 гектар лаьтта. Уж скважинаш а цар дІалоаца лаьтта а [illegible] дац хІана мехкадьеттен газ йоаккхача предприятешта. Хенка леладе дІадоахаа лаьтта цох кхы пайда на эцаш хилча ха чакхьбьача а боахамашта мхадала предприятей, организацей, учреждешй кулгалхой декхарийла бош Нохч-ГІалгІай республика Министрий Совета 1970 шера 24 декабре сецаш тІакхчул тІехьагІа, «Грознефть» объединене 1971 шера 29 июле приказ тохар мехкадьеттен газа йоаккхача еррича управленей кулгалхой, уж лаьтташ юртбоахама культураш кхеара пайдала хургдолаш тоа а даь, шоай дьыжка мхадала доакха райна бош. Цхьабакъда «Грознефть» объединене хІанз а кхоачашдьадац ший приказ. Цу гІулакхо доккха зе ду колхозашеи совхозашен.

Колхозашкарей совхозашкарей хьаьдача лаьттах организацена ахча ду. Из ахча хьакха пайда эцаш хилча лаьттан зарадеркадара дІадахийта декхарийла ба боахаман кулгалхой. Цхьабакъда, бьча тохкаш хьахьокх цхьадолча боахамашта из ахча хьаьча гІулакхашта дІаудийтанза. Цу гІулакхо хьахьокх пайда эцара корда дІаьттан заредерхадара гІулакха цхьадолча бехкаш кулгалхой дукха сагота боацара.

Хий дулача лаьттах пайда эцарах ала бешш ба оа. Шиъ эзар гектар лаьтта да хІанз вай республике хий дуллаш, а оахаш долча лаьттах дикагІа дакъа. ВархІагІча пятилетке хий дулара планировна яра, хина системаш йиллара 25 миллион сом дІадахийтад. Хий дулла лаьтта кхы а шоза шерде йиш йолаш да. ХІаьта дІахо хий дуллаш дола лаьтташ тоадар, церна тІера тубакьа хьувкьаш кхы а лакхбар специалистий хорттера доккхар да.

ВархІагІча пятилетке ворхІагІа пятилетерчунца кхийсдача хий дулача лаьттан кІара гектара тІера 1,2 центнер дукхагІа чуфра ялат. Цхьабакъда, 1971—72 шерашка хий дуллача лаьтташка хьувкьаш лакийра тешнаш дикка лоагІа [illegible] да. Цу гІулакхо хьахьокх хий дуллача лаьтташка юртбоахама культураш кхеара агротехника тоттара доха йоага.

Белгалдаккха доагІа вай республике дьегІенехи доакъеза хІана а боагІача тайпара пайда ца эцаш, къаьстта а доашашна ухачарех. Цудухьа къаьстта лоархІамо да хий дохача лоацамцка дуккхача шерашка хула дьегІенаш вІашпІехьадахар. Хий дешача лаьтташка вІашпІехьадахача дьегІений хІара гектаро шера юкъера лаьрхІача [illegible] эзар доакъара единица ду. Из юкъера лаьрхІача 70 — 80 центнер алаш, 400—500 центнер силосни масса нийса я.

Лоацца аьлча, республика лаьттан фондах бинна пайда эцаргболаш гІулакх вІашпІехьдаккха деза. Из беррига кхьахьогамхой декхар да.

Б. БОГАТЫРЕВ,
Нохч-ГІалгІай АССР юрта боахама министерства пайтах лайда [illegible] отдело хьоттара [illegible].

ЛАОС. [illegible] генерала Ванг Пао «лаьфхІера» [illegible] дуьхьаь [illegible] кхаш лоттан [illegible] НОАЛ-[illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] хьа.

СУРТА ТІА: НОАЛ [illegible]

ВНА—ТАСС.

ЕВРОПА ЙИЙКЪА ЛОАТТАЕЛГА ДІАДАККХА

АПН корреспондентага из эвьлеше аьнй вокхача английски общественни деятела, европейски кхерамзалеш кхьйна гІулакхаш леладара тІехьарча Британски комитета председатела Гордон Шаффера, ракеташта духьаларча оборона системашта довзув отталбах долча советско-американски договора СССР Лакхехьарча Совета Президиумо ратификаци яри стратегически наступательни герзашта довзув оттадара дакъе цхьадола гІулакхаш чакхдахара хьахъехьа Хаьна соглашени ше довзйхаш.

Гордон Шаффера аьлар, европейски кхерамалонаш цхьана гІулакхаш леладаран тІехьара конференци гулъелга хьаллоашш йолча английски прогрессивни общественности цІендашта къоабаьлла тІайийцай уж соглашенеш. Уж договораш, белгалдаьккхдо Гордон Шаффера, массане а гора дІадаккхара шийга долаш дена а, цу держе дІахьалташкахьа цІенлаьтта гІо баккхар доагІа мерседала да. Европе вайна оттаре [illegible] гІа йола фактор сенаг латт аьлча, бокхар ма дІахе, из латт, шин держава, буссочаш вІаргІар массане а вІолаьа а гора дІадаккхана хьалр тоаьа а деш, герзашта довзув оттадара дІано а шоай низам тІалаьва [illegible] хиларах.

Европерча Европа юкъерча конференцех хьахургдоашта чІоагІа позитивни влияни е таралуш йола цхьаьна лоархІаме фактор, аьлар дІахо Гордон Шаффера, — из а укх шера май бетта советско-американски пачхьалкхашта юкъе латтабаш Москве вІашагІкхийттача хана кулгаш а хадаь цхьена тІайийца СССР-ни США-ни юкъерча гІулакхийн хьакхьаьхьева декларац. Цу декларация тІа шин державо торжественни хьакхайкадаьд, [illegible] гІулакхаш хьаллоаттадара машаро дарбага мара кхы тайпа дола [illegible] укх [illegible].

[illegible]. Нагахьа сална из [illegible] тІа а [illegible] тІа а ца, [illegible] Европа безусловни йийкъа лоаттамаш дІадаьа [illegible] тІаккха.

ЧІоагІа [illegible] октябрера йоаш торо ца йоттара долаа хІана да кийча да английски [illegible].

[illegible] ца ала йиш яц тха правительствах. Министраша, европейски кхерамзалех яхая хабоагІа могга а ца, гІулакхега дьаласа доии цуна [illegible] ю.

ВІаши темах болара лорда тІа машаро дахара политика тІахьараьх латтах хила еза альтернатива. Кхы тайпа [illegible] бец. ХІанз бодош йола торонаш карахь алийта могаргьяя. ХІана аьлча машаро дахаро мара йиш хулаьа тарлъяш укх тхьа дакъ шира йийкъа лоттаеа Европага [illegible] юкъера тІа яхеа континенте хальаьеша беркате кхьйна гІулакхаш леладара хьакхьаш ляхеш, аьлар Гордон Шаффера шай къамел чакхдоалаш.

В. АРСЕНТЬЕВ.
(АПН).

Томски областера хиш тІара [illegible] чакхьаьд гора я. Мехкадьеттаноста, геологашта гІашлоиш [illegible] дайрІа [illegible] дІоую [illegible] къаьбасседенгахьа. ХІанзде СибарегІера мехкадьетта [illegible] пенгаршка 8 миллион тонн хьалхьа, промышленни товараш, оборудоване, [illegible] материалаш [illegible].

СУРТА ТІА: «Главтюменьнефтегаза» УРС-а торгово - закупочни база причале. Мехкадьеттахой городашка [illegible] кьабуга тІайола баржеш. ХІанзале 4000 тонн [illegible], хьортол дІахьахьйтад [illegible].

И. САПОЖКОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

ГЕКТАРА БЕРКАТ

Дагадоаллар сона республикерча сай професса болча механизатораша, хьалха хинна хьажкІий сай укх шера юхаметтьоттадергда вай, аьнна дала кхайкарея. Из кхайкарал нхоачамдеш Наьсарерча «Октябра 40 шу» яхача совхоза хьажкІаш леладерий ма ярг хилараш цхьажкха шено эцар са. ХІана аьлча тха совхоза лаьтташ дуккхача хана дено цу культура дина хьувкъаш хуш дар. Шін хева дукха хьажкІаш лелаерах тьакхийнаб тха совхозе: Куслова Зейдат, Лодзоев Бахьаудин, кхыбараш.

Цар эстафета дІахо хьош хІанз а дукха лоекьевеш ба уллала. Ер шу къаьстта лоархІаме хетаж дІадоладьдар аз а са повкъосташ а. ХІаьта а аьхки йовкъал оттар бахьан [illegible] дехача лаьтташка оахош лийрхІача тайпара [illegible] хийбе магалар тхона. ХІаьта а зе хьалгар хьажкІий хьувкъаш.

Аз хІана гектара тІа 50 центнер фуахьшка хьажкІий [illegible] аьлча цепоулл цхьбарИш. Хоттамга, халонга дилача хила а мег из цецвалла хІана. ХІаьта а шийна доагІаш дола Іунаш, шийцара безам бизза дІахдачийтача лаьтто воккхийвергхилараж-а тийшаз со къаьстта укх шера.

Сай участках дош арга да доцца. ДІадахача шера мукх хиннаб іинга кхебеш. Со со юкъе а йоккий гурахь аьха Іедиххадар ма 198 гектар хула кха. Заба лаьтта елаш чІоагІа дина за хьажкІанта. БІаьстан дІайха дакеш оттаце а волавелар со цу тІа балхаш дІасиха тІоадал дІакьовлаш шаккам дьахар шоза. Лаьтта мынкю дукха ловсардахийтало ІажагІна хьажийн фу («Одесская-10») дІаде волавелар.

КІира чакхбаьккхар [illegible] бол. Из ха соп дукха хетт соцца, хІана аьлча цхьан ахай тІа, буьжача шин фийга шиъе хІара [illegible] кІезига за яц. Цу юкъа фийгашта аІирг тох, лаьттаца «барт» хиет. Цудухьа цхьан сагІоралья хьажкІий лорапилгий сийка мугІараш хоаделча, войла сагІера лаьтта йе долчаъ тайпара Іаьржа уллаш хул. Оасар а иитта долалу.

ХьажкІаш йийийнача тІехьагІа цхьа дж мара юкъе да дутаи Іуцал де волавелар сай хлайне. ИхорагІа вакхаш дахьар ас. Цу гІулакхо ма пайда бу: фийгаш дада харшаш дикагІа дІа а къовла, лаьтта шаьв а ду.

ТІаккха хьажкІаш кІезийга айеллача тІохийга культиваци яьккхар, аммиачни селитре калайни тухи а тоесаш. Цул тІехьагІа кхо дж дальча окучкина урсаш кІезига хІа-хьа а чтта кхы а цкъа культивацх йир. Юххера а хьажкІий мугІаранта юкъерча йовкъашка тІальнна оасара баьшигаш лаьтта дІатІадеттам къайла йоахаш йир со культиваци. Иштта, чІоагІа пайданц да хьажкІанта [illegible] ца [illegible] агротехнически Іуналь даб.

ХІанз са кхай тІа хьажкІа [illegible] хоргда, васара цхьа бух ягІац хьажкІанта юкъе. Хьу ма урагІ а даха хетт кьажкІий шиіола гІадашш. ХьажкІа тІа а 700—800 лаха санна [illegible] ІамагІ [illegible] доахк.

ХІара гектара тІа 33 центнер фуахьшка хьажкІаш кхоергьа [illegible] сайла хьалташка отгадаь социалистически декхар дикка тІехходачандаьд ас.

ЧІоагІа новкъостал ду сона из хьувкъаш чуэцача юрта бахача наха, а совхоза белхлоша а 500 сомгІа сог ареоул хІара дийнахь. ХІанз дукха йисанц уж чуэцаш. Укх денашка чубеза варг не со хьажкІий хьувкъаш.

А. ГЕЛИСХАНОВ,
Наьсарерча «Октябра 40 шу» яхача совхоза звеньевой.

СИХЕИ, БЕЗАМЕИ, НИЙСЕИ

Монголе, къаьстта а юрта вахаче, дукха ха йоацаш а тІехьа шийна эша хІамаш цІагІа кьоол хиннай. Юрта чу тийтад баракьаш, кога гІирс, кийчбаь говорда гІирси бола боажабара а кхоана дІа-юха водаш а эша цхьайола хІамаши. Цу юрте чу кийтдаьд дуа хІама а.

Цхьабакъда, ваьлар дІахо додар. Городашка хьахулашш дегІаухаши яр промышленность, артески боахамаш юкъара дераадир юрташка. Монгольски халкъа - революционни партес хьакхагІа а хІанз а чІоагІІа уйла тІайохийт бахаре аха гІулакхаш дарех торговле сфера мехка промышленни ларда [illegible]. Мехка [illegible] районашка хьалкар [illegible] кога гІирси вока [illegible], [illegible] районашка хьайр кІенош ду кхебиенаш.

Инда кога хІинам кхоачамбола хинийтар дукха мехка [illegible] дукхагІа диннар тІкаш. Масе тайпара товараш да цар чу: бараькьаш, кога гІирс, хазата хІамаш, культурни гІулакхашта леладаш дІагІа лелаши хІамаш.

Монголе къаьстта [illegible] дахаш я серен, цо [illegible] дохкарча хьайбаш лелийрий вахар. Хьайбаш дажа дахача дьегІенашка хаиваха ух стойцерей айвзчий центракерей агитбригадаш. Лекторски, театральни труппаш кинопередвижнаш ласт ух. Отряда юкъе хул иштта фотограф, парикмахер, портной, автолавка... хІана Монголе дальчаьимара корретра транспорт—городашта юкъе бола автобусашш автомобилашш. ХІанз дІа-юха водаш хилча массе метте сайолетош л. 17 айпахах хьаштдолча раха йиш я самолетна.

Городашка хьалий коммунально - бытовой предприятий сеть. ХІара областной центре, хІара гоеохоо юртбоахама объединене а [illegible], [illegible] [illegible] ремонт [illegible] мастерской.

ДукхагІйолча промышлении предприятешка, юрталмерча [illegible], госхозашка бош [illegible] столовеш. Столовеча буфете [illegible] хана а [illegible] бош а [illegible], [illegible] - дукха [illegible] боалача бахцарта [illegible], чок болча кулисах [illegible] [illegible] курекха. Госхозай [illegible] бахкаш долча хана терийсалле а детсад дукхал [illegible] [illegible] дІайха обедаш.

...Улан - Баторерча [illegible] вІаштІаулъяч [illegible] цхьабола [illegible] да доаг «Их дэлгур» — «Йоккха тика» яха доааш. Укхаза тика чу мах бош 240 саг ча, хІаьта [illegible] а бола бараш 700 сог ча. Таркаш тІа дада кхы эзар соагІа шІн йола товараш. Юкъера лаьрхІача хІара денна тика тІа хІанз эша эоагІа 17 эзар сог. Советски Союзера еша корда оборудоване оттаьй универмага чу.

[illegible] эша ухарешта дикахетйтар дукха масса тайпара торговни гІулакхаш до гІорт царна, касаш, [illegible] баракъаш ахар, [illegible] товар дІадахьар. Юкъадьевхад тІадилла а заказаш а [illegible] [illegible].

ТІоадоамо дукаетрою болаш наха гІулакх дара тІехьара бола [illegible] [illegible] республике. Цул [illegible]: «Сиха, безам, нийса».

Городашкаш [illegible] бадача нахе гІулакх дарна дукхадерна дола доанаш моттигерча хурарж прссовика дукх, [illegible] [illegible] МНРП [illegible] городской организацеш. Дукха да [illegible] [illegible] бытовой гІулакхаш дара [illegible].

А. [illegible].
Улан Батор — [illegible].
(АПН).

ГРЕЦЕРА АМЕРИКАНСКИ «КОЛОНИ»

«ТІоша дукхалйза шо, грекаш», «Гоьлара дашхал тхо хье йолча Греци»... — цу тайпарча трансперентанша его яр шоай дехал а тІехьа 1100 американски тІема морях. Пирей [illegible] америкски тІема йоме тран. Цу хьлер хана Афины-Пирей яхача комплексена юкъейоагІача Фалерон яхача бухта [illegible] тесий США 6-ча флота 6 эскадрении миноносцо. Цу хьакъехьа «Этнос» [illegible] яхача газето издадьдар; американцаш шоай [illegible] штато бахьача сална хетаддоба.

Эдалда столице беррига а лаьрхІача хьы а 10 эзар американски хкачарга хьежаш ба. ТІаьхха, йаьлгагІа ухказа дІатарвешача тайп-тайпарча американски службай 15 эзар болхлочунна цхьана шерах дургья дукхалга [illegible] кІазара бІаштере йолаш [illegible] Афине баьла наз мисса йола колоних...

6-ча флота гречески база хІара хьоахьехьа США-я Греции правительствошта юкъе переговораш хиннилга хІанзул ах шу хьалхагІа а хайнадар. Общественности сатедар дукха кетІайоазоно тесс арешкахийтар, дош дола къамаьа цхьа функхдаьча «портови лагетех» мара дац, хІаьта ер-и цхьаннка стратегическа майда делла хІама дацар, аьнна. Тешац кІезига болаш дола из бахьан чІоагІІара йоллакьар Гречера базонц доотан шийга дола долча флота [illegible] тІа [illegible] дух айара хиллане [illegible] а, хІана аьлча цар [illegible] торо яр шоай [illegible] каст-каста бІаргагва, аьнна США ВМС штаба [illegible] адмирала Э. Замуолта [illegible]. Из «балъвча» кампанех дІакхийттаа хьметтва США пачхьалкхан секретарь У. Роджерса я. Цо кьахайкадир, кардача дислоцане 6-ча флота аттагІа хулийтаргда цуина тІадоккха декхараш кхоачашдергадиллача [illegible] лоархІаме йолча тІема майдон боадам лаккха лоаттабара деххар кхоачашде. «Сол чІоагІа бахкалю цы из е малхбоалехьарча Средиземноморье йаьххача дикка шира хьай лаьрхІача США тІема низона», — цунца дуззалена шита яьлора «Нью-Йорк таймс» яхача газето.

Американцашта шира ларье боккъонца лерхІар нийхийта хьахдайхадир «Элефтерос Космос» яхача газета «портови льготийе» хьакъехьа шо ала[illegible] [illegible] комментарешка. «Цо дирхІаргъаздора шо, — Греция, оборона чІоагІъелга, США-и НАТО-и стратегически хилламта кочи дукхагІа юкъеозилга. Из шо шо дІора баккъу США 6-ча флоте порт хлар «США правительствачи Грецие тІема диктатурашта юкъе аьшка бузамаш оттадара лаьй логарІача «Вашингтон пост» [illegible] ганто ве.

Американо - гречески гергара барта [illegible] Греции боштамна болча патриоташа мешта лоархІ лоргда Грецерча Сопротивлени болама председателя Элеос Даметракопулоса США конгресо хьача мехкашерча гІулакхашта йолча комисска дахьйтача письмо. Цу тІа, белгала аьлча, йоаш «Цу портах найда, а эшаш, гречески халкъах шоай моастагІа ву оаза хара правительстваца тешаме доша лоттагІал тассар дукхьа.

Европейски континента кхоахаш кІальбера хьаь шийна тІа-тІа хьашерегІа цхьа боакххаш йоалдача хана, тайп-тайпара лостаашкахьарча тІа-тІа дукхагІча политически боламаш еррича Европа юкъера совещани сихагІа гулъелга дІадашача хана американски военщина Греце чутоттадаро белгала саташ ка бонбе йиш яц цу мехка доазонашта геттара юке-ядача социалистически Іарбайн пачхьалкхашшек. Гречески халкъах лаьна аьлча, оцошна дикьара баьхкаранкы но хоздамболлаш дІайоаш: «ТІоша хиаш бен е шуе безам а, е шо укхазе хилар ю.

Н. ЦАНОВА.
(АПН).

ХЬАЛЪЕШ Я ГІИШЛОШ

«Октябра 40 шу» совхозе хьалъеш я тайп-тайпара гІишлош; Боахама гІишлошкхоша шоай юкъаца хьалдаьл дІадахача шера шишша хьертира йола шо цІа: Долакх-Юртарча [illegible] - товарни форма совхоза жаІуштен лаьадІа да цу. ХІанз укхаза хьалдеш лата «Грозгипроельхозстрой» институто отуьнча проектагІа № 4 йолчеи № 6 йолчеи тракторни - полеводчески бригадашта лаьрхІа шишша квартира йола цІенош. № 5 йолча бригадо хІанз [illegible] [illegible], нефташ, кІаргаш дІаоттадеш ба гІишлорхой.

—Хьалъеш йолаш латт 200 центнер бола кода корована, — йоаьа прораба Кукуркаев Ибрагима. — СССР-а 50 шу хула яІ тІаьхьлцо вьшко да а кхоага оахо ш. Ха дургда дезача цІейна тха соагІат. ШоалагІча отделене хьалъеш латт початкоочистительни пункт. Монтажни балхаш а оборудоване а е эзар «Сельхозтехника» спецСМУ я. — аьлар ИбрагІима, — хІаьта воьж балхаш де дезар тхо да. Уж балхаш тхо дахь йолаш латт. Совхоза гІишлошхоша шайбаь іа кийнне доа йокешхоша тоаш. ДукхагІа мол шоьш аьлчай. Жа кхоабача формашка цхьа база я хьалъе еш, кІай [illegible] дІа а яьккха. ХІана аьлча, хацял кхераш болаш я иа. Из а дукха на гоаеш хьалъе дахьхІла цар.

Мичханьа хьожабичча а даим толамаш доахаш къахьегаш ба гІишлорхой. Дика къахьегарна белгалбаьннай Картоел Юсупа, Мерешков ХІарона бригадаш. Шоай къахьегама толамаш цар хетаду хьатІандагІча ССР Союз кІашагІтьаллан Нохч - ГІалгІайчеи автономни, кьаьн 50 шу дузича дезача цІейнта.

В. ГАСАРОВ,
Наьсарен района «Ленина никъа» яхача газета болхло.

УСТЬ-ИЛИМ—ДУНЕН ХАЛКЪАШТА ЮКЪЕРА ГІИШЛО

Илим фордах дІахеттача меттига йоккха целлюлозни комбинат хьалъеча декъа доаларгда Болгаре, Венгре, ГДР-о, Польша, Румыне, Советски Союзо.

Усть-Илимск яха Сибаретіера поселок хьалхетдаь хержаш специалисташа. Комбинато чакхйоахаргйола бедал укхаза, салаш ий дарра, дукхьаш «шерий кІал» а. Гальна йоаццаш хьалъеш латт Усть-Илимски ГЭС. Цух тоаа Іаламбергба завода бехх.

Комбината проектни иш—шера 500 эзар тонн целлюлоза. Эттара хьалхара аргІа 1977 шера промышленни эксплуатаце дІалахь лаьрхІад. Еррига дІайолха капиталовложенеш дукха соагІа - шишагІа йоаццаш 800 миллион сом кулаьа.

Шо-шоацІта доагІа декьа доацаш хьалбергба дунен халкъашта юкъера гІирс. Болгаре Венгре, ГДР-о, Польша, Румыне йердагІа йола техникеи оборудованеи цхьадола тайпаш доаккхийтаргда Усть-Илиме. Завода проект кхесеик советски институто оттаьй.

Ший тайпара кхы йоацаш яц Усть-Илима тІара гІишло. СЭВ-а XXIV сессех йолча коммюнике тІа хоаш ба хиннача тайпара, хьалхагІе а барт вІашпІехьбаьккхаб СССР-а территоре тІа шоай безам болча кхача мехкаша — СЭВ-а членашта декъа а лоаццаш аевест хьай мощностеш кхы тІа а хьалъяра хьакъехьа. Цийчо оиз а Комплексни программа тІа лаьрхІа кхйола йоккхий объекташ цхьана хьалъяра.

Ю. АНИМОВ.

ЛИТЕРАТУРНИ ОАГIУВ

ЧЕМПИОНАТ ЧАНХЪЬАНИАЙ

ЧIанхъьанайн город Грозне шахматех хьалхара моттиг лаьцарах чемпионат. «Труд», «Спартак», «Динамо», «Буревестник», «Трудовые резервы» яхача спортивних обществашкара 56 шахматист хилар цу лахьашка дакъа лоацаш.

Чемпионат ах нальъа тIа хилачча кхычарел хьалха ваьлар Грознерча № 32 йолча школа дешархо С. Ганин. Шинна цхьаьцхьа ца йIашача цо 8,5 очко а йолаш хьалхара моттиг лаьцар. ШоалагIа моттиг я Н. Мелумянцага, кхоалагIа яр — Н. Егорушкинага.

Цу лахьашка хьалхара кхо моттиг лаьцача спортсменаша 1973 шера хургIолча республиканский шахматни чемпионата ах финале дакъа лоацаргда.

Х. ВЕДЗИЖЕВ.

БЕРАШТА ЛАЬРХIА

Кастта Надтеречни района Горагорская яхача юрта юхе хозача дукъа тIа 150 бера лаьрхIа «Восход» яха бера республиканский санатори хьелла.

Дизача шера болх бен хургья санатори. СалаIа уха берашт дешара тIехьадусартдоа цаш школа а хургья укхаза. Шиарг мел йола оборудовани IаламагIий цига.

Лорашн, хьехархой цига ба шоай балхаш дIадоладе.

Б. ДОЛАКОВСКИЙ.

СОВХОЗЕ КЕРДА ТИКА

Бахача наха эша товараш дохка керда тика хьайийллай укх деношка Грозненски шурий совхоза цхьоалагIа отделене. Из лъй совхоза чотах. Самообслуживание тIа я из: ПхьегIаш, хамаш, басар, баракъаш дутта порошокаш, мебель, хьастамий. Шитта кхыдола бахача наха цIагIа эшаш мел дола товараш да тика чу.

С. ВОРОНИН.

Дезача цIейшта хетадаь

Укх деношка Грозне Кирова цIерагIча парке районашкарча художествении самодеятельностий коллективий хкоалагIа йола республиканска туо дIайоалаv.

Цига дакъа лоацаш хургья шоалагIча туре хоталф аьнхха художествении самодеятельноста коллективаша.

СССР-а Нохч-ГIалгIайчен автономий хьаль 50 шу дизара сийна хетадаь да ютайкарча самодеятельни артистий концерташ.

Т. БОРИСОВА,
халкъа творчества ЦIен методист.

А. ВЕДЗИЖЕВ
ЗIАМИГА ПОЧТАЛЬОН
ДУВЦАР

Мурад вежар, [illegible] а на тохалуш. КIаьнка бIаргахьажа [illegible] дIайийрар'вала.

— Мама, со гIоргвац [illegible]... Аз хьоргаш из письмо дьацча Сахтега дIадала, — йоахар кIаьнка.

Цхьаьхха саго вахна почта дIакхахьа дехкарийла ваьйвар Мурад. Ше раьза а хинна тIадайцадар во из дехкар. Школера чукхоачашше кортфель Iо а йийле ведда вайна тIехьавоадар из. Массехк денна почта цуга дIаяла ца теиаш ше лийдар Фадиман цунна уллув а хьина, почта дIаталаш вар Мурад вале а. Юртара адрески во нийса кхетаделгаш, нах боввааш хиларах ше кхийттача почте чуйола тIорнаш цуга а бите дIайодар Фадиман.

— Ма гIо, ма гIо, се гIоргьа со, — аьлар Фадимана тIехьара а. — Iоха, хIама а яхьлаш хьай урокаш е.

ХIама хьалта дувца анаш а лацар. Царга-м чай болаш на могарийлош хIама е яцар, бакъда, уххаь хингалаш хIача а мотт тохалургболаш цацар Мурад. Лаца могаш хала дар цунна йоккхача сагага Сахтега из письмо кхьачча. Из цхьа моллагIа дола письмо дацар. ЦаI мара воаца Сахте воI верах командованегара бола кхаь бар из.

Хардахьа а бийрза шийлг бIаргех уха хий. Мурада на дайта, гIертаги йгIар Фадиман. Ден хIама драгаш хIама ше нIгара нIаьлла уйла в яцар цо. Укх тIехьарча шин шера цунна вийсденадецар сахьата — шин сахьата паргIатта салоIнарга. Ха лархIа кхоалиер шиI цудунач из дIа йишта йола а лацар Фадиман. Са сийрда делийсь тIаьхе цIагIа да деяр бора цо, тIакка шиг йоаца тIорбIашагIаска денна наха вазача кIаьнка даа. ХIама еттадора. Цхьайне а хIама эргадацар цунга ах-сахьата е сахьата тIехьайнсарах, бакъда, могийтаргдацар цо из шийна. Цунна ловр юртарча наха мел чIоагIа сатувс фронтера доагIача письмошка.

— Цхьайне дIа ца ваьча дарг мичад ер, — аьлар Фадимана цхьа ха яьпача гIолла ше-шийга оалаш санна. — Сона-м ялар оттагIдар е хоам хица из йолче йодачул.

ТIом болабенначул тIехьагIа мара йолавайнадар Фадиман почтальонала болх бе. Цул хьалхе клуба заведующи хилар из массехк шера. Бакъда, юртара борига маIнах тIем тIа бахачул тIехьагIа, вокхха сег-почтальон колхозо эргIе балла вахийтар. Юрта Совета дийхар Фадиманага клуба заведующе а почтальона а бархаш цо цхьана тардудаларь, аьнна. Хала дар цунна шиъ болх лелабе, цIагIа ваьаш мел дар де, бакъда, тIехьарча хала цунна дага а ца хиннача тайпара воаккъостал дора Мурада. ХьалхагIа Фадимана дага а дацар кIаьнкаIа шийна воаккъостал дойта. Дешара тIехьвисар кхерам ба, йоахар цо. Бакъда, дукха ха яьлалехьа из кхийттар Мурад дешара тIехьвусаргхиларах кхара ца ваьлага. КIаьнк хувццавоиггаддар даге а доаккхи. ТIехьарча шина ловзарацта гарга воаш а вацар из. «Боккхийчар а берий а самалаш гIеко кийлай, — уйлаш йора ше-шийна Фадиман. — Массане кхетадаьд дерригта дешал уаоттадаро мара коталовга кхоачавергвоацалга».

— Цхьайне дIа-м ца ваьча дарг мичад ер, — аьлар Фадимана юха а. — Цунна хьалхара яла со, ер-м кIаьнкагара хоам хиларга хьежаш сгIаш ма хуллй, тIаккха да хьоп бар-м шорча ихаь [illegible].

ВоI, дa, мар, воше фронте волаш бола юртахой къахетоаш бар Сахтех. Массане цунга воIах лаьца хеттараш дора, цуьта воIагара хоам хилча шоай цIен сагагара из болаш санна хоаь лелар. Духхьал Сахти дика сесининэр бахьан долаш хиина Iицар из. Юрта хоаш дар Сахте из халла кхеваьлга, из цаI мара хьа бар ца хиншинга а, е хургдоацийта а.

Шу даьнха хIаьнк кара а воаша йисар Сахти граждански тIеи тIа дениниций карах мар венача тIехьагIа. Сахти мар воацаш йисачул тIехьагIа дукхханеша хабараш дувлар. Хоза я къона а хьалсаг нгIаргьяц, йоахар, мар воацаш, хастта маьре гIоргья. Цхьаболчар, хьыла нгIайтаргьяц, дар цоаш маьре дIалургья, йоахар. Уж хабараш Сахтина хьехозар, бакъда, шиъ лерг дIахьокхадар цо царгахь. «Наьха багенаш хьанга социалургья, — уйлаш йора цо ше-шийца. — Дуккийта цоашта товш дар».

Мар венна пхи-ялх бутт баьлча ше волча чуйигар Сахти марлас. Духхха ваьгIар воккха саг корта чу а белла йист ца хулаш. Цун бIаргех даьнка хий дайча кхетадир къонача кхалсага дега ца хинна хIама шийна маьрдахьегаргх хозарг хилар.

— Сахти, — халла йист хилар воккха саг юххера а. — Дела дов ма, сай йоIал кIезигах хьо йийзарш сона. Са цIагIа хьо ела деза йоIал дикагIа хиннай хьо сона. Хьо санна нус ма яийла сона мел везачук цIагIа.... Вакъда.. ..бакъда, Далла а, наха а хьалхашна са бокъо яц хьо кхы укх цIагIа сецае.. Хьо зIамига сег я, хьона бIм болла моттиг корвергья...

Ший хур дар Сахте маьр-даьна ше елхийга дIа ца хайта гIерташ, бата тIа куллаш дахкар, харгахьа йийзар, бакъда, цунах хIама хилнзар.

— Со совъяннай укх цIагIа, дади со кIорддаьй хьона? — елхара къурдашта юхъеда йоахар цо маьр - даьга. — Аз-м сай даьы бешха мича лаьрхIарьо...

Кхы йистхила а ца могаш чура арайиккар Сахти.

Юртахой а, цуи ший гаргара бераш а ха дIа ме йода дIаIамаш боагIар Сахти жерал дец кгIаьхаларца. Маьре гIоргьи, е гIоргьяк яхаш дувцам хиинца хабараш а дийна лаьгIдевкадар.

Тамаш а яр, ха дIа ме йода къорлуш санна хеталора Сахти. Ца йоизача цхьане а аргадацар ца ханна юккъе яха кхалгас я. Башир цунна уллув хилча, Сахтел зIамагIа вола воша хеталургвар цунах уж ца бовзачон. Вакъда, массанена хоара из хозъяла а, тоаьла а ца гIертанга. Духхьал цхьан воIах, укх доккхача дуненна тIа цаI мора воаччя воIах дора ца доаккхал. Деношна, бетташе къоестадеш дIаядича санна хьалхе лаьрхIа лар цун воIа вахаре хила дезар. Эггара хьалха, кхийна ваьлча сег йоалле лорхIар цо воIа. ТIаккха бераш хуреда, дIа дизза бераш. Из ба деша корта.

ТIом болабелча цун маIан нIаьхха кхетадахкар Сахте. ТIемах кхерар из. даьла у санна гоама бар цунна из. Тахан из хьалча санна духьал латтар цунна тIеио мар вихьа да. ТIаккха хIанз фу хургда? Цунна жоп дала Сахтена хацар. ТIом болабеннача кхоалагIча дийнахь хIаьтта кхийнача шиъ воIийга военкомате кхайкача дерригех кхийттар из.

— ЦIерах вага Гитлер хьо, — сердар из. — Берзо ваь ма хьо, наха еррал бела тIакхоачабе.. Цу цIаьнк кIаьнка яхаш ма арий со.

ФРОНТЕ воI ваккъа а хьалхха ше хьаь йисар из. ВоI дIавахачул тIехьагIа неррига дуне бедделар. Ше цхьаь йисача сена а ца ару елхар из. Бакъа, цIагIа, йинача, гIаьттача цхьа воI мара хIама дацар Сахтена дагадоаллаш. «ЭтIаэр хкераш ма бий укхаза.м — ше-шийна раьза хилацар из цхьазза. — Са мара воI тIеи тIа витаваш. ТIеи тIа мел вахар хала а хина а мичад. Ма дехад доалаш хиннай со».

Юрта массане кхетадора Сахтегара хьаь, шоаш дерригех кхетаьга цунна дIа ца хайта гIерташ хинабале а. ТIехьагIо воIагар, даьгар, вешийгар письмо мел кхьачар из йолча воагIар, куп воI шоай цахайа ихьана гIулакх дешвене а. Кхерамо цхьаьнкха хIама дац, дувцар цунна, фашистех шоаш майра латаш а, лата кийлуш ба яхаш аалу, оалар. Ший лорг делкаш дале а елакъьжар Сахти.

Юрта мел вочал чIоагIлгIа хIала водац аьлла гIадвоэдар Мурад Сахти волча ше водаш хилча. Цунга письмо лоча мара из йолча водахар из. Ший бера хьаьъьлацла Мурада хоара ше вача Сахти гIейдодага. Тамаш а яцар, хIанз воIагара письмо дарал чIоагIа цо сатувсаш цхьанкха хIама дацар льатташ букь тIа.

— ЗIамига почтальон воагIа, — гIоавьле нахъавоагIар Мурада из письмо ейна наIар тIа мел ваьхар. ЗIамига почтальон мало аладар цунах юртахоше. Духхьал цхьан Сахте аладар цунах «зIамига почтальон». Цо Мурада цIи йоккхар. Цхьа ше моашал хоатташе кIаьнка шертагIа во хьовсташ кулг дьоккхар во.

— Даьгара кхьаьт дуй? — хоаттар цо Мурада шийга дIадехна вийлийгара даша письмо бе хьекха а дезт.

— Да, папайгара а де письмо. — оалар Мурада. даьгара письмо ма хиача а.

— Далла хоастав ба, — гIадйодар Сахти.

— ГIадъяха хургья Фадимен а. Сахти письмо дийша кхьалла цунна юкера дIарвлацар Мурад.

— Из тIормиг баьза кхаьаш лаьх-ах Iа, Мурад хьо массаза воагIа, — хIаьнк тоIIазий мархIе волладо Сахте. — Наха тоам хургбар доаш ваха ма кхоачабье хьо массаза а.

ХIанзалка цIенкка дега а доладацар Мурада ишта во кхаъ кийна шиъ Сахти йолча ваха ватарга аьнна. Военкоматера Сахте воI верах бола хоам а баьхьна найече чуча тешавзар из. Из хьаьнкха дена хила бий йоиц хIаьа лорхIар цо. Миштта мегаргья Сахте цаI мара воаца воI ва? Iэ цунах кхеташ вацар.

Цхьа юкъ яьлар Фадиман Сахтена наIарга яла карагI ца долаш лгIаш. Хан дизадар цун бIаргаш.

— Со гIоргва из йоча, — аьлар юххера а Мурада вагIIачар хьала а гIотта. — Аз хIеа дIакхоачийтаргба цунга из хоам.

Цецъелла, шен воIа бIаргахьажар Фадиман.

— Хьо гIоргла ац Iа?

— ГIоргва! — аьлар Мурада хоалаш бедаш, — Аз тоаргIа из.. Аз из дIакхетаргIа фашисташта нанас болхаш бергахарах, цуа воIа пхьа лехаргхаларах, — вокхача сайо санна вагаш дора Мурада.

НаI шоалагIчуйца хуьялора Фадимана кхерарах чIллаш. Цига елха бевдм хулла, тIаккха елаяла дагадолир. Сахтеве тIакхьача бола шиъ болаш санна хала бар цуна, бакъда, шигуа кхетам болаш шиъ кIаьнк хилар гIадйиггаяр из.

— ГIо, хIаьта, — аьлар Фадимана юххера а. — Iайха дIале... Къонах ма ваа хьо.

ТIехь-тIехьа бояккха кор сахагIа а боаккхаш Сахтена наIар тIа волар зIамига почтальон.

— Дааьний Сахти! — хIаьхалла кхайкаш дихкача чIоагIагIа чукхейкар из Сахтега.

Сахти сиха араьлар. Цунна бIарахьажацар Мурад.

— Марша ва, Мурад хьоI — куи белаш тIа кулг диллар кхьаькха хIамах дегабуам бен йоапача Сахте. Хьо кхочарга сатусаш нгIар-их со...

— Даьний Сахти, — цунна кхьейийккхар кIаьнк,—Аз хьога... хьона... — Сахтегахь дIа а ца хьежаш тIормига чу кхайдар из.

Сахте кхетадир цхьа меттаха доваар хинилга. Хинийчех сахкуара цуи. бенъын из дега тIоэна матакар.

— Мурад, фу хинна [illegible]? — хаттар во цхьа юкъ [illegible] гIолла.

Сахтена бIаргахьажар Мурад. Бос дIабахийн Сахте, оса хуниелар. ЦIаьхха хьалаэргашна хIазе уттача санна йист а ца хулалуш хисто из.

ДIакъовлахна дола письмо Сахтега чIа а велла хьацатьа хьежаш кIаьнк. Мурада кхетадар Сахте письмо доаш, е ноаьш, мотта цунна хацаа ше хоапаьаь аййола латташ мел ха яьнай е.

Сахтена бIавахьожана винальлар Мурад. Цхьанкха шорд беиар цуи юкь тIа тоадирг. Чорт санна латтая из.

— Ва даьла! — цIогIа даьлаю Сахтега. — Мар Денникина воаца, хIана наI мара воаца воI Гитлера вийна... Хьона гантте аз деррига? ХIана бовбойг Iа нарта ньакхка хIаманне бела боаш ияв?

Мистаниа ца лоаазIавелч латташ пхьа юкъ аьнкхар Мурада.

— Даьний Сахти, — хьол а кхайда тIаккхьапа а Сахте пхьаьс хьаллаьшан Мурада. — Кхетий хьо аз яхачох?

Хьалхх а санна кIаьнк марагIа веллар Сахте. Кисапа хьаллькхача йоалакхапа бIаргех Iоуха хийи дIа а доакан Мурадега еллькхав из.

— Фу яхе Iа, Мурад? — хаттча цо юххера а.

— Папа Iевгаан хьона.. Папас кхьы лехаргба хьона. — Сахтеча тоах хургбола тайпара ше из миита арга хацар кIаьнка.

Юха а бедае доашаш елакъьжар вттар Сахте юкъ тIа. Цо кхая лифхача со санна елха езай хургьи-из пхьаьнка вена а. — дагадайяр ичка. — Дикъ ца гIуллкха бехке волча во тохь. Нагахьа гIехьь лоапачоо кхетеьа.

— Дукха вахалва хьо, — марэIа тоIIаьаьв Сахте Мурад. — Хьо нана а маарьь кIа воалавала...

— Сох хургъа хьона хьа воI,— хIанз айлица ше лорхIаш мел хинпар дIайоалаз кIаьнко Сахтега — Сох массааз хьай воI лорхIалахь.

— ЛоьрхIергьа-те, лоархIергьа-те, — елхар а елар а вIашагIайнкадар Сахте. — Хьай нанна вахьлва хьо... Дихачарох массене лоарх! эдамашe шоай къоигаш, вашарий, йижарий... Хьо а ва хIанза со воI.

Хьамзат ОЗИЕВ

КОММУНИСТАШ

Р. ДАДУЛАГОВА фотоэтюд.

Тоаьар [illegible] уртургтаьбаб уш —
[illegible] цар ма [illegible].
ГIабаш латташ СибиргIа аньйтаб уш —
Цар [illegible] цу гIабаш [illegible].
[illegible] мотта, [illegible] хIока цар; кIаьд ма хул,
Дунен хадаьаш шоай [illegible] гIеттадаш,
БIу ца [illegible], [illegible] ца [illegible] бала, тIаш тIа
ХоаьгIдаш дукъ шоай [illegible] тIа [illegible].
[illegible] дукха бIаргтаьйна ба уш,
Бакъда, цIаьнкха уш шоай [illegible],
Бутув [illegible], дуIа дукхьал [illegible] ба уш,
[illegible] гIашхуш, [illegible].
[illegible] ба уш,
Мух хьендIча [illegible].
ХIара шоай де [illegible] дIахьаш ба уш,
[illegible] бойца, тойеа вахар [illegible].
[illegible] хана шоай дегах [illegible]
Наьха хьайнъьаа [illegible] уш [illegible].
[illegible] дукъа [illegible] деза [illegible],
ТIехьенашта [illegible] хьоххаш цар [illegible].

САБАРДЕ ОАШ..

ВАЙНАЬХА ЮМОРЕСКАШ

— Дулх да сона, дулх да сона! — яхарах кхы хIама а ца кхина:

— Сабарде оаш, уха а лергьенний вайна! — аьхад йоах доалахой тьъоета вахача цхьан кIаьнка.

ВОЛЛАХIИЙ ДАЬРА...

Дийна а йолаш кхы къарахь ма маргдац аз вьина цхьан саго дуи бийча:

— ВоллахIий даьра, дийна волаш моле а ца моле а, венначул тIехьагIа-м маргдац хьона Iа из! — аьхад вокхо.

ЯЛХ ШЕРА КХЕТАРГВОАЦАЧА...

Цхьан шера юртарча школе хьехаш хиинача сагага хаьттад:

— Фу дир Iа цигача, балхара дIа хIана ваьккхар хьо?

— Фу дир - хала дир-м хац сона, воллахIий даьра, аз цхьаь шера хьайхар ялх шера кхетаргвоацача-м ваьнхар! — аьхад вокхо.

ДУВЦА-М ДУВЦА...

Ше гIарагIура кIорнг а йиаь, бехк пхьагала тIабилла дейшад цогал.

— Дувца-м дувца, бат хьаьпьарьр-м со эц! — аьхад цогалах ма юхьача пхьагало.

КХЫ МИЧА ГIОРГЬИ ИЗ...

— Даьцн йоагIа! Даьцн йоагIа! — яхаш гIаддаха хьайзад бераш шоай дагь йиша бIаргаьйна.

— Къорддахьар ди юккъа укхаза уха шуи даьин! ТIаьнкIала хIана йоаллий цунна? — хаьттад бердй напас.

— Йоаш, йоаш, — аьинад берашна.

— Йита хIаьта, йита, кхы мича гIоргьа из? — аьхад весо.

ХЬОА ХИННАБАЛАРЕ...

Доккхача руъкъанга дог ота, шиъ дахк йиса хьайра ехка тIайагIа гоар а яйна. Тиркал дехьа фе са болхача наханa вака хиннав цхьа зIамига саг. ХIаьта цу шийиI оггара хьалхарча нахьах хьаь юкъе топ а кхийтта висав.

Цхо хьаь тIа кхаьчаьий, цо хьоа тоахабаьбий хьажа беппаб поккъостий.

— ДIадовла, сеиа, цох оIалга сагота а ма хила ше, — аьхад вокхо. — Са корта чу хьоа хиннабаларе-м, хьайра а ехка се укхаза а воагIаргвацар!

ХIАНЗ IАЙХА ЛОРАДЕЛАЬ...

Iехоаваь шиъ локкъоста корта болпаш йоьллаш хиннав цхьа саг.

— Из лорг лорадедаьI — яхаш кхы соцааш вож.

— «Чарх» аьнна лорг хьа а дьккха, — Даьллаьъий, хьавехк, хIаьа дIалльне Iайха лорадалаь ер! — аьинад из ваьрдацьча вокхо.

IИНДАРГIА

Латташ бIаьстац юкъе наггахьа мара доагIаш, йийца сийрда хоза ди хилпад. Шиъ догIацарча шоо, хьехача бераатерча кальхо, гонахьарча хозача Iалашо дог гIоздаьнкха воккъа ваьина водаш цхьа саг хинав. Из вах - ваххача, хIаьч - кIаьччача кховчаш, во даьр - даьр шиъ цIаьд цунца. [illegible] ваь ца [illegible], цIаьнкха дунне тIехьдера на даьр вай лелаш цуи IиндаргIа хиннаь

— Даьлааьа, IиндаргIа фудхьоегI Iа леладе, таахи сацаьаша сона тIехьа-м ца делий хье? — аьинад саго.

— Хьайна хаций хьона цIаьнаа цхьаьана хIаьа а, халоьв а детадергвоаца хьоцар доттагIал даьрхIа со леллита! — аьинад вокхо.

Цигтача из гучадаьхкара санна, цIаьхха воча бирса мух хьеккаб. Деррига дуне а даьтта а баьдде-вадеш, сигалара наьх дIакъайкыбоаккхаш тIасвай Iаьрид дердаш. Бий во дола догIаш гIадамаш Iе гIалога доладенпад аьтта. Цигтача вIадаз уллув хинадий — ца хоаш дайна дIадаьнпад IиндаргIа. Вай лорадохда ер гIалгIарча доттагIех!

ДIаяздир А. ШАРЬСАГОВ.

ТАХАНИ КХОАНЕИ ХУРГДА

21 октябрь.

С. М. Кирова цIерагIа [illegible] СССР-а Нохч - ГIалгIайчен автономий хьаль 50 шу дизарь хетаме «Пхийтта республика доттагIа чIоагIа да» яха Ленински района кигархой фестиваль. 10.00. Сахьат дайнча 16.00 сахьат даллалц читальни наьальоне хургья Ленински района кигархой творчески выставка. 16.00. Боаьйгаа театр. №№ 3, 5, 6, 12 йолча профессионально - технически училищий художествении самодеятельноста концерт. 17.00. Музыкальни эстрада. Духовой оркестра концерт. 17.00. Кинолекторий. «Саг йоалараш-хьараш лелаш социалистически обществе» яха лекци. Лекци чакхъьяьначул тIехьагIа цу темах документальни фильм гойтаргда. Парке болх бен хургья тайп-тайпана аттракционаш, зоологический уголок.

В. И. Ленина цIерагIа культура Дворец. 9.00. Болх бен хургья «Шоана, кхалнех» яха клуб. «Тега саха а хоза я» яха заняти. 10.00. Берий театрализованни утренник. 18.00. Эстрадни миниатюрай театра гучахьара заняти. 18.30. Лекционни зал. Болх бен хургда кIнолекторий. Тематически фильмаш гойтаргда. 19.00. Вокально - хореографически коллектива гучахьара заняти.

И. К. Кутушева цIерагIа культура Дворец. 18.00. Хургболча гIоIндочун клубе юхханцара заняти.

Химиктий культура Дворец. 10.00. Берий утренник. 16.00. Болх бен хургья «Вонгантина» яха клуб. 17.00. Духовой оркестра концерт. 19.00. «Хаь яхача политически информаци клуба заняти. 20.00. «Прометей» яха кагирхой клуб. Эстрадни музыки [illegible] сийре.

«Красный молот» заводан культура ЦIа. 17.30. «Алкоголизмах кхо вIаьш гIулакхашна» яха литературан [illegible].

22 октябрь.

С. М. Кирова цIерагIа парк. СССР-а Нохч - ГIалгIайчен автономий хьаль 50 шу дизара хетаме «Пхийтта республикай доттагIал чIоагIа да» яха Ленински района кагирхой фестиваль. 10.30. Вахьнане театр. ДоттагIлех сийре. Нохч-ГIалгIай [illegible] халкъан ансамбля «Красный молот» завода художествении самодеятельноста коллективий концерт. 12.00. Музыкальни эстрада. Ленински района школий художествении самодеятельноста коллективий концерт. 17.00. Духовой оркестра концерт. «Къахьоседа Кинема хьаьаьй [illegible]». 10.00. Читальни павильон. Ленински района кагирхой творчески выставка. 17.00. Кинолекторий. «Кхелагр дьина гIулакхашка» яха лекци. Лекци чакхъьяьначул тIехьагIа цу темах документальни фильм гойтаргда. Парке болх бен хургья тайп-тайпана аттракционаш, зоологически уголок.

В. И. Ленина цIерагIа культура Дворец. 9.00. «Малышок» яха берий киностеатр. «Маппау» яха художествении фильм. 10.00. Кинотеатре фойе чу болх бен хургья «Искорка» яха берий клуб. 11.00. Классически балетий коллективи гучахьара урок. 12.00. «Дарза кийсарой» яха спектакль госпектакли Грозного бIухонта записаш ЦIагIа гойтаргья халкъа драматически театро. 14.00. Халкъа оперни театра гучахьара урок. 18.00. Лекционни зал. В. И. Ленина цIерагIа культура Дворецан художествении самодеятельноста коллективий творчески отчет.

И. К. Кутушева цIерагIа культура Дворец. 10.00. «Са Даьхе — СССР» яха литутренник. 12.00. Читальни зал. «Алкоголизмаца къовсам доаттабаь бергахача наьхе доккхе ха» яха беседа.

Химиктий культура Дворец. 10.00. Берий утренник. 11.00. «Ручеек» яха берий кинотеатр. Тематически фильмаш гойтаргда. 18.00. «Вонгантина» яха клуб. Октябрятий утренник. 17.00. Духовой оркестра концерт. 19.00. «Хаь» яхача политически информаци клуба заняти. 20.00. «Прометей» яха кагирхой клуб. СалаIара сийре.

«Красный молот» заводан культура ЦIа. 12.00. Болх бен хургья «Космонавт» яха берий киностеатр. 17.30. «Машиностроитель» яхача эстрадан ансамбля концерт.

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

[illegible]

ТЕЛЕВИДЕНИ

21 октябрь. [illegible]

22 октябрь. [illegible]

РАДИО

21 октябрь. [illegible]

22 октябрь. [illegible]

ДЕЗА НОВКЪОСТИЙ!
ДIАХО ХЬОШ ДА 1973 ШЕРА
«СЕРДАЛО»
ГАЗЕТА ЯЗЛУЛГА

Газета язлу [illegible] транспорта, гIишлошъяьча, [illegible], колхозашкарча, совхозашкарча, учреждениешкарча, общественни организациешкарча [illegible] общественни уполномоченнашка а гIоадаь.

ГАЗЕТ ЯЗДАРА МАХ: [illegible] — 3 сома 12 кепекь, 6 [illegible] — 1 сома 56 кепекь.

[illegible] 1973 ШЕРА «СЕРДАЛО» ГАЗЕТА ЯЗЛАЛАЬ ЯЗЛЕ!

ХАОТТАМ

Тахан республике гIоллин Грозни [illegible] а йолаш, [illegible] догIа а дийхаш, [illegible] гIаллаьча [illegible] ма [illegible] а лоекхаш [illegible] а [illegible] температура республике гIоллие 12—17, Грозне 12—17 гIоалуе [illegible] хургья а [illegible].

[illegible]

РЕДАКЦЕ АДРЕС: [illegible] г. Грозный-31, Ленина [illegible], 11 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-[illegible]; редактора зам. — 3-[illegible]-11; [illegible] секретаре — 3-34-20, [illegible] — 3-[illegible]; [illegible] — 3-[illegible]; [illegible] — 3-[illegible]; [illegible] — 3-[illegible]-71.

«Грозненский рабочий» [illegible] типографи. [illegible] 7/84.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: [illegible] г. Грозный, ул. Ленина 11, (3-й этаж). Телефоны: редактора — 3-44-[illegible], зам. редактора — 3-[illegible]-11; ответственного секретаря — 3-34-20; отделов партийной жизни, культуры — 3-[illegible]; отдела промышленности — 3-[illegible]; отдела сельского хозяйства — 3-[illegible]; отдела писем и бухгалтерии — 3-[illegible]-71.

Типография из-ва «Грозненский рабочий», [illegible] 7/84.

С00042. Заказ [illegible]